

GAZDASÁGI LAPOK

52. szám.

Megjelenik minden vasárnap.

1916. Deczember 24.

Új és egyszerű használt eladás és kölcsönzés.
V. kerület, Kálmán-utca 14. szám.

Megbízható

Dughagyma
Hagymamag
Paprika

kapható:

REITZER LIPÓT ÉS
TÁRSA cégénél SZEGED.

AJÁNLUNK

— azonnali megrendelésre —

I-rendű amerikai manil-
lát, czernázott kévekötő kender-
fonalat, motorkenő- és gőzhengerolajo-
kat, gazdasági kocsikenőcsöt, merev gépszirt,
raffiát, petróleumot, valamint az ösz-
szes műszaki és gazdasági
••••• czikkeket. •••••

Halász és Társa műszaki vállalata,
Budapest, VII., Erzsébet-körut 8. sz.

TELEFON: 144-27.

TELEFON: 144-27.

Minden gazdának nélkülözhetetlen eszköze a szab-
dalmazott „Rózsa” kerekre szerelt

kézi széna- és gabonagyűjtőgép

26 acélfoggal, melyek munkaközben külön-külön emel-
kednek. Munkaszélessége 150 cm., súlya kb. 17 kg.
Egy fiu könnyen dolgozik vele annyit, mint 10 munkás
közönséges gereblyével. Fogatos gereblyét pótol.

Ara 75 korona. — Bővebb leirással szolgálunk.
Egyedüli gyártói: KOHN ÉS TÁRSA, Szombathely.

MAGYAR FÖLDBÉRLŐK SZÖVETKEZETE

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 21. SZ.

TELEFONSZÁMOK: 152-66, 59-29.

Géposztály:

Központi iroda:

VI., Andrassy-ut 21. szám. Telefon: 152-66, 59-29.

Mintaraktár:

V. ker., Vilmos császár-ut 45. szám. Telefon: 58-60.

Gépraktár:

VI. kerület, Országbiró-utca 24. szám.

„Daimler” motorekegyár,

„Malcus” svéd motorekegyár **magyaror-
szági vezérképviselője.**

Mindennemű mezőgazdasági gépek és eszközök,
továbbá gépolaj, hengerolaj, motorolaj, borszajak,
pamutszajak és egyéb műszaki cikkek állandó raktára.

Állatkereskedelmi osztály:

VI., Andrassy-ut 21. szám. Telefon: 152-66, 59-29

Foglalkozik:

Szarvasmarha, borju, sertés, juh bizo-
mányi eladásával és vételével.

Marha- és juhszállítmányok

Magyar Földbérők Szövetkezete „Ferenczváros”
marhavásár,

sertésszállítmányok

Magyar Földbérők Szövetkezete „Ferenczváros” ser-
tésvásár **ezimzendők.**

SZABADALMAZOTT OLAJTISZTÍTÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Központi iroda: VI. kerület, Andrassy-ut 21. szám. Telefon: 59-29. Gyártelep: VI. kerület, Országbiró-utca 24. szám.

Elvállaljuk különféle kenőolajak tisztítását

szabadalmunk alapján, mely által az olajok visszanyerik eredeti tiszta állapotukat és kenő-
képességüket. Tisztítási eljárásunk annyira tökéletes, hogy az olaj tisztítása által az eredeti
színét visszanyeri. A tisztítási folyamat által a **tisztított olajok káros kátrány- és sav-
tartalma nagymértékben csökken.**

Gazdaságom felosztása folyán pinzgau borjas és fejős-
**tehenek, tenyészbikák, növen-
dékmarha, jármos- és hizó-
ökrök, továbbá kévekötőtelek és
takarmányok eladók.**

Özv. Hollaender Jenőné, Szepesnádasd, u. p. Szepesolaszi.

Eladó angol telivér fedezőmén

173 cm. magas, világos pej, kis csillaggal, jobb lába kese és 1 darab
174 cm. magas, világosszürke, hidegvérű fedezőmén.

Utodaival együtt megtekinthetők a **homokszentgyörgyi** (Somogy megye)
uradalomban. Távirati megkeresésre vasúti állomáson kocsí vár.

Eladás
ÉS
KÖLCSÖNZÉS

ZSÁK, PONYVA ÉS ZSINEGÁRUK

SCHILLINGER MIKSA
BUDAPEST, V., Rudolf-rakpart 7.
(Az országház mellett.)
Telefon: 45-26, 142-75 Alapítatott 1878.

Munkás- és fogoly szalmazsák, fekvánkös, lepedő, pokrócz

Telefon: 35-92, 80-82, 104-10.

NAGEL ADOLF

zsák- és ponyvagyár
Budapest, V., Arany János-u. 10.

Távirat: NAGELA.

A 34 év óta fennálló
FISCHER J. CZÉG

ZSÁK- és PONYVA-

gyára, Budapest, V.,
Nádor-utca 31-33.
egyike az ország legmegbízhatóbb beszerzési forrásainak.
szalmazsák,
fejpárna,
pokrócz
ponyvakölcsönzés.

Törvényesen védve.

Reitter Oszkár

nagybecskerekli főkapitány és fajbaromfi tenyésztőnek nagyszerű találmánya

a „PATKÁNIN” patkányirtó szer (nem mérgező) mely emberre és házi állatokra nem ártalmas.

1 adag ára 2 korona mely elegendő körülbelül 60-70 patkány irtásához.

Minden adaghoz használati utasítás van mellékelve.
A biztos eredményért jótállás! Ismertető prospektust, melyben le van írva, hogy különféle gazdaságban hány adag használandó. Kérésre ingyen küldi Reitter Oszkár főkapitány Patkánin gyárának vezetője Nagybecskerekben.

Megjelent!

a Köztelek Olcsó Könyvtára VII-ik évfolyamának 1-2. száma, a zöldséghiány miatt nagyon aktuális :: ::

Bolgár-kertészet.

Írta: Végh Kálmán Mátyás.

Ára portómentes küldéssel
2 K 20 fill.

Kapható
Lapunk kiadóhivatalánál.
Budapest, József-utca 15.

Olajipar Társaság

Központi igazgatóság:

Budapest, VI. kerület, Ándrássy-ut 12.

Telefon: II-62, 141-27. Sürgönyczim: Olajip, Budapest.

Gyártelepei: Budapest-Rákospalota, Wien, Triest.

Termékei: Repce- és egyéb égőolajok, különféle gépkendő- és hengerolajok, merev gépszir, vaselin, petroleum, benzín, benzol, motorhajtó- és motorkenőolajok, autóolajok, étolaj. Különféle olajpogácsák stb.

Azonnali belépésre keresek évi konvenczióra egy idősebb majorosgazdát, ki már több években át ilyen minőségben szolgált. Évi bér meggyőzéses szerint. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Vizsgálók! Összes stabil, lokomobil gőzgépekről biztos sikerrel vizsára előkészítet szerződés mellett, magyarul és németül. Sirovy Vince oktató, Budapest, VII. Klauzál-tér 11. sz. III. em. 13. Válaszbélyeg.

RATTO

phosphor-pasta
patkányok
teljes kipusztítására szavatosság mellett üvegekben 1, 2, és 4 korona.
DETSINYI FRIGYES
BUDAPEST,
V., Vilmos-császár-ut 6. sz.

SOK PÉNZT MEGTAKARIT ÖN,

ha mágnesét alkalmilag utánnézeti és esetleges csekély hibáit rendbehozza, mielőtt nagyobb szabású javítás válna szükségessé.

Mágnesét csak a hivatalos

BOSCH-

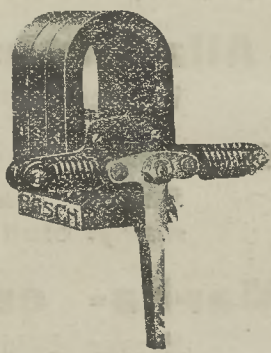
javitóműhelybe küldje,

DÉNES ÉS FRIEDMANN

Budapest, VI. kerület, Desseffy-utca 29. szám.

Telefonszám: 89-86.

Sürgönyczim: Autotechnica.

Disznói

mindjárt meghíznak és kövérek lesznek, tehenei több tejet adnak, tyúkjai több tojást tojnak, ha a takarmányba rendszeresen kever

Barthel-féle takarmánymeszet

5 kg. próbára, a pénz előleges beküldése mellett, minden postaállomásra 5 kor. 30 fill. bérmentve, 50 kg. 36 kor., Budapesti raktárból.

Árak kötelezettség nélküliek.

Mich. Barthel & Co., Wien, X/1. Siccardsburgg. 44. szám. (Alapítatott 1781.)

Bolinder motorok

20 HP fekvőrendszerű	300 fordulat percenként
12 " " "	3.0 " "
8 " " "	4.50 " "
5 " " "	6.00 " "
7 " " "	4.00 " "
10 " " "	5.00 " "
5 " lokomobil	4.00 " "
9 " " "	3.75 " "

raktárról, teljesen új állapotban, azonnal háboru előtti áron szállítható. □□□□

Dijmentes mérnöki kiküldetés.

Vezérképvislet:

FLEISCHL SAMU cég géposztálya,
Budapest, V., Nádor-utca 28. sz.

Hirdetéseket
felvesz
a kiadóhivatal.
Budapest,
VIII., József-utca 15.

A galántai ekeversenyen

is újból beigazolódott, hogy a

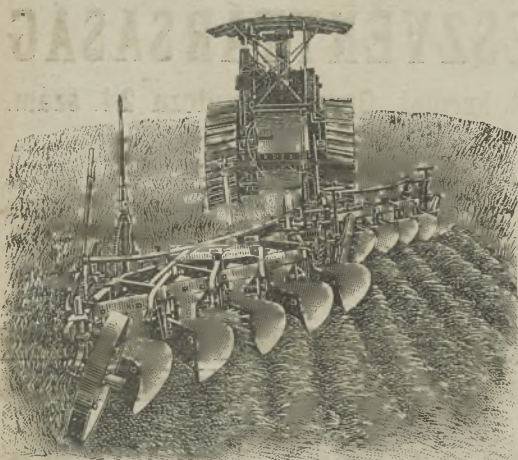
MACLAREN tulhevitős GŐZEKE

50 és 100 HP nagyságban, a legmodernebb, legszolidabb, legmegbízhatóbb és

a leggazdaságosabb szántógép.

Bővebb felvilágosítást úgy ezen kettősrendszerű gézekéről, valamint a Garrett-féle magajáró, mint a legjobb kivitelű világhírű gőzcseplőkről, gőzterhelőautókról, gőzúthengerekről, stb. szívesen nyújt a magyarországi vezérképvislet

FLEISCHL SAMU cég, Budapest, V., Nádor-u. 28.

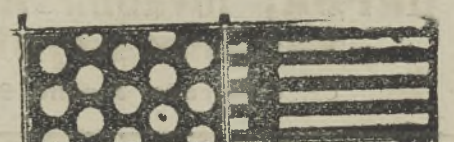
STAHEL és LENNER

trieur- és lemezlyukasztó-gyár

BUDAPEST, VI., Angyalföld, Országbíró-utca 44-46. sz.

Ajánljuk TRIEURJEINKET és OSZTÁLYOZÓ GÉPEINKET gabona és hüvelyesek tisztítására és osztályozására.

TÖREKROSTÁK és mindenfajta LEMEZROSTÁK gőzcseplőgépek számára.

GAZDASÁGI LAPOK

Alapította KORIZMIOS LÁSZLÓ
1849-ben.

MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

VEZÉRELV:
Hozunk mezei gazdaságunkba
helyes arányokat.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre . . . . . 20 kor.
Fél évre . . . . . 10 „
Negyed évre . . . . . 5 „

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” ingyen mellékletével.

A lap mellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez, az előfizetési és hirdetési pénsek a kiadóhivatalhoz csímnendők.

HIRDETÉSEKET

a lap kiadóhivatala veszi fel.
Arjegyzik ingyen és bérmentve.
Hirdetési mellékletek jutányos árban fogad-
tatnak el.

TELEFON: József 40-66.

Az e lapokban foglalt cikkekkért minden utánnomási jog fentartva.

TARTALOM.

	Lap
Szemle	592
Harczteri apróságok. — dr. Kovács József	593
Tárca. — A gőbé menekült	
Béna család gépgondozó. — Szorzon Pál	594
Államllag törzkönyvelt és elismert bánkúti tongerifajták. — Grabner Emil	598
Burgonyatermelésünk legjobb hibáiról. — Legány Ödön	599
A munkanapló. — Váradi Szabó János	600
Hogyan védekezhetünk heinvórvny hiányában a léli araszolók ellen? — Kadoosa Gyula	602
A málna. — Ferenczi Endre	602
Könyvismertetés.	603
Kérdések és feleletek	
Kérdés: Konvenziós eseléd elbocsátó bizonyítványába feltétlen szükséges-e beírni, hogy a eseléd minő állást töltött be. — Kátrány vérteltő ellen. — Árpakása készítése házilag	
Felelet: Rövid háztartási tanfolyam. — Konvenez stb. — Árpakavé stb. — Az ujscealandi laboda	601
Kisebb szakközlemények	604
Hírek	604

Előfizetési felhívás!

Ismét végére értünk egy háborus évnek, de nem jutottunk még el a háboru befejezéséhez, a békéhez; mindazonáltal készülnünk kell arra a terhes munkára, melyet a mezőgazdák számára a közel jövő méhében rejteget. A hosszú ádáz harcok alatt az összes mezőgazdasági termények és termékek készlete teljesen kiapadt, sőt az ezeket teremtő forrásokból nem egy bedugult; t. gazdatársainknak kötelessége lesz újból kinyitni, kiásni, ezen forrásokat, hogy azok az eddiginél gazdagabban ömlesszék a közszükségleti anyagok tömegeit. Tőrekedni kell minden rendelkezésünkre álló eszközökkel oda hatni, hogy nem csak hazánk, de Ausztria és a szövetséges Németbirodalom összes kívánalmait kielégíthessük, hogy a lakosság egyetlen egy rétege se szenvedjen hiányt azokból az anyagokból és tárgyakból (cikkekéből), melyeket a mezőgazdaság állít elő; sőt mi több: bizonyos készletet mielőbb tartalékba kell helyezni, hogy bármit hozzon is a jövő, minden eshetőségre el legyünk készülvé. Mindezen feladatokat csakis úgy érjük el, ha az eddiginél aránylag többet termelünk; meg kell tanulni gazdáinknak a többtermelés mikéntjét s ezt a tudást első sorban a legrégebb mezőgazdasági szaklap, a *Gazdasági Lapok* révén lehet elsajátítani. Fizessenek tehát elő t. gazdatársaink e lapokra, hogy mezőgazdaságukat tudjelmezőbbé, szebbé, jobbá, bőtermőbbé tudják varázsolni az új esztendőben.

Budapest, 1916. deczember 24.

A „GAZDASÁGI LAPOK”

és az „ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS TEJGAZDASÁGI LAPOK” szerkesztősége és kiadóhivatala.

Előfizetési feltételek.

A „GAZDASÁGI LAPOK”

68-dik évfolyamára az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” (XVI. ik évfolyam) mellékletével együtt

Egész évre . . . . . 20 korona
Fél évre . . . . . 10 korona
Negyed évre . . . . . 5 korona

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” külön

Előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 10 korona
Fél évre . . . . . 5 korona

„GAZDASÁGI LAPOK”

kiadóhivatala

Budapest, VIII., József-utca 15.

(Karácsonyra. — Megyei gazdasági egyesületek. — Ipari készítmények ármaximálása. — A Tudományos Akadémia és a gazdasági tudományok.)

Szent karácsony ünnepének küszöbén üdvözöljük szívélyesen magyar gazdatársainkat s kívánunk nekik boldog ünnepeket. Találják meg az Üdvözítő születésének emléknapiján azt az örömet, melyet a megelégedés szül. Az örömtelen sötét két karácsony után, melyet a világ-háboru teremtett, nyújtson a magyarok nagy Istene egy kis fényt, egy parányi reménysugárt a közeledő béke ragyogó csillaga felé; oszoljanak szét a világot beborító vészterhes fellegek, szünjék meg a sok ádáz harc, derüljön ki az ég felettünk. Ezért fohászunk áhitattal a Mindenhatóhoz!

Régi szokáshoz híven ilyenkor visszailles-

tást vetünk az elmúlt esztendő gazdasági eseményeire, de azok, melyekből más években vigaszt s reményt meritettünk, ezuttal oly szomorú, oly leverő dolgokkal vannak tele, hogy nem is kívánjuk őket még képzeletünkben sem viszontlátni; maradjanak csak el a feledés homályában. Idézzük inkább a jövőbe vetett töretlenül hitünk alapján lelki szemünk elé azt a tündért, ki hivatva lesz álmainkat valóra váltani.

Legyünk meggyőződve, hogy ha erős hittel, sziklaszilárd akarattal, vasszorgalommal ragadjuk meg a mezőgazdaság szekerének gyeplőit, ha megteszünk mindent a termelés fokozására, akkor az sikerülni is fog, annak sikerülni is kell, mert három rossz termés után kell hogy elkövetkezzék a 4-ik: a jó! De hogy ez bekövetkezzék oly csalhatatlanul, mint valamelyik üstökösnek a csillagászok által kiszámított megjelenése, ehhez a gazdáknak is meg kell tenni nemcsak a számításokat, de az összes szükséges teendőket is. Meg kell adni a talajnak nemcsak a kellő munkát, hanem a kellő tápanyagokat is s a mennyiben a természetes (vagyis istálló) trágya nem elegendő a többtermelés elérésére, fel kell használni a hulladéktrágyákat, melyeket eddig figyelmen kívül hagyunk, el kell követni mingent, hogy a hiányzó műtrágyák (a csontliszt-foszfat, a barlangtrágyák, a földgáz segélyével előállítandó légenytrágyák, a mész- és gipsz-, vagy só- és zöldtrágyák segítségével) pótolva legyenek s ha e mellé a legjobb magot vetjük el, akkor az Isten áldása nem maradhat el. Ezt kérjük a Mi Urunktól!

Az év vége felé lapozgatva a mező- és közgazdasági szaklapokban, melyeknek befejezett évfolyamát esetleg összegyűjteni, vagy más használatra alkalmazni óhajunk, feltűnő, miszerint a háborus esztendőben aránylag oly kevés mezőgazdasági egyesület tevékenységéről találunk feljegyzést. Igaz ugyan, hogy mi voltunk azok, kik évek előtt (4 ik éve) kijelentettük, miszerint a sippal-dobbal működő s minduntalan a nagy dobot verő, semmiért nagy hű-hőt csináló egyletekért éppen nem rajongunk, de ezuttal azt is ki kell nyilatkoztatnunk, hogy ha nem tesznek a vármegyei egyletek semmit, akkor egyáltalán nem életre valók, akkor jobb ha megszűnnek s vagyonuk hasznos célokra fordítatik. Most, fájdalom, nem egy jobb sorsra érdemes ilyen egyesület tevékenysége szünetel, mert a mozgató erő, a fő tevékenységi tényező, az egyesületi titkár, valamelyik lövészárokban teljesít szolgálatot, vagy ezalatt máshová szegődött, munkaképtelenné lett stb. s a legszorgalmasabb tagok is mint katonák működnek a harctéren, vagy a front mögött dolgoznak három helyett és nincs idejük az elárvult egylet

TAKARMÁNYDARA TENERICSUTKÁBÓL

a LANZ-féle őrlőgéppel! Az eddig csak tüzelésre használt tengericsutka mint KITÜNŐ TAKARMÁNY értékesíthető.

AJÁNLATTAL SZOLGÁL!

HAHN ARTHUR és TÁRSAI BUDAPEST, VIII. KERÜLET, ÜLLŐI-UT 52/g.

Sürgönczim: CASE BUDAPEST.

Eredeti
amerikai

CASE

gőszántó-
gépek,
a c z é l
cs é pl ő k.

STOVER amerikai benzínmotorok és lokomobilok.

ügyeivel is foglalkozni. Ez már nem rendes, hanem rendkívüli állapot, mely remélhetőleg nem sokára — békekötés után azonnal — meg fog szünni, azonban addig is azt ajánlnánk a tisztelt vezetőségeknek, elnököknek stb., hogy valamelyes — ha mindjárt csak gyenge — állandóan az egyletért működő munkaerőt tessék ideiglenesen alkalmazni, hogy ne kerüljön fagypontra az egylet tevékenysége. Nyugalmozott gazdatisztek, visszavonult birtokosok stb. is megfelelnek ezen célra, ha még munkaképesek s munkakedvvel bírnak. Mert tény az, hogy mostanában különösen fontos feladatokat kellene teljesíteni a vármegyei gazdasági egyesületeknek, miután eltekintve a továbbképző gazdasági előadásoktól s tanfolyamoktól, melyeket kár elhagyni és elhanyagolni a háboru alatt is; nagyon elkellene, hogy a megyei gazdaközönség érdekeit a hatóságoknál képviselje az egyesület, hogy szerezzen be ne csak jó nemesített vetőmagot, bőtermő burgonyát stb., hanem a termelő s az átvevő gyáros közötti szerződés megkötéseket is mintegy őrzőangyal terjessze ki védőszárnyait az önmagában gyenge gazda fölé. Egyes szükséges iparcikknek nagybani (olcsóbb) beszerzése, műtrágya stb. vétele és elosztása vagy gépek vásárlása stb. szinte a gazdasági egyesület kiváltása volna. Szóval akadna elég üdvös, fontos s a gazdákra nézve szakbavágó dolog úgy a beszerzés, mint az értékesítés terén, azért ne hagyják a háboru alatt sem paragon az egyesület működési terét, hanem használják azt ki minél jobban.

*

Már szinte hozzászoktunk mi gazdapártiak, hogy az ellenpártiak mindig a gazdákat okolják a nagy drágaság miatt s mikor már kifogytak az érvekből, akkor a szigorú bírálat és csipő guny fegyvereivel támadnak a gazdatársadalom emlékiratának, mely az iparcikk ármaximálását kérte a kormánytól. Azt mondják, hogy miért kérjük csak azon tárgyak s anyagok hatósági ár meghatározását, a melyekre a gazdának van szüksége, miért nem minden ipari cikket? Meg lehetnek győződve a tisztelt kritikások, hogy az agráriusok volnának a legboldogabbak, ha az összes ipari készítmények mielőbbi ármaximálását megérnék, de nem teheték ki magukat annak, hogy feliratukban olyasmit kérjenek, a mit nem használnak. Azt mondaná a kormány: mit avatkoztok olyanba, a mihez nincs semmi közötök, miért ártjátok bele magatokat olyasmibe, a mi benneteket távolról sem éget? (Budapesti anyanyelven szólva: mi közötök tőle?)

Továbbá a mihez nem értünk, a mihez nem is konyitunk, arról nem szeretünk beszélni s a

mi nem a mi gunyánk, azt nem vesszük magunkra. De utóvégre is nem kívánhatják a tisztelt polgártársak, hogy valamennyi gesztenyét az agráriusok kaparják ki a parázs közül az ő számukra s még jobban, még többször égessük meg magunkat, mint eddig? Tessék a mindenféle más hivatású egyesületeknek, egyesületeknek, társulatoknak, társaságoknak, köröknek és szövetségeknek is mozgolódní és tagjaik érdekében nagyobb tevékenységet kifejtetni, hogy még a (remélhetőleg nem hosszú) háboru folyamán némi előnyöket vihassanak ki. A fogyasztó közönség minden bizonnal hálás köszönettel fogja viszonzni jótettüket, míg mi mezőgazdák még erre a kitüntetésre sem tartunk igényt, hiszen annyira megszoktuk már, hogy a felső, felsőbb és legfelsőbb körök mellőzik a földmivelők táborát akkor, mikor az elismerés, a köszönet, a hála, vagy a kitüntetés szavai, vagy látható jelvényei lesznek kiosztva. Nekünk elég az az öntudat, hogy jót, hogy nemeset, hogy hazafiasat cselekedtünk, az ilyen szép tettek önmagukban rejtik a dicséretet s a részrehajlatlan történetíró majd ki fogja fejteni a jövő nemzedék szeme s elméje előtt, hogy mit is műveltek annak idején a magyar föld birtokosai úgy a fronton, mint a front mögötti ádáz küzdelemben. Ez lesz a méltó elégtétel a mostani mellőzésekért. A jövő dicsérete a gazdáké kell hogy legyen, ha van igazság a földön.

*

Egészen bizonyosan nem várjuk a Tudományos Akadémiától, hogy a legfiatalabb írógárda élére álljon és a legéretlenebb irodalmi és nemzeti törekvéseket istápolja. Ellenben örömmel látnók, ha az Akadémia is megértene a kor szavát s olyasmiket ne keresne ki a könyvek nagy birodalmából kiadásra, a mi *mindenben* éppen ellentéte a jelennek s ezért teljesen élvezhetetlen. Mi már elfelejtettük, de az Akadémia bizonyára tudja, ki mondta azt, hogy az öröklétnek is csak az él helyesen, a ki egyszersmind valamilyen korának is él. Erről azonban az Akadémia nem akar tudni.

Most hordta szét a posta az Akadémia legújabb könyvilletményét, a mely évenként négy kötet könyv szokott lenni. Ezekre a könyvekre lenne néhány megjegyzésünk. A szóban forgó négy könyv ugyanis: Wagner Richárd, Napoleon, Tanulmányok (angol és francia írókról) és A németalföldi szabadságharc.

Két kifogásunk van a könyvek ellen. Az első, hogy mind a négy fordítás. Hát nincsenek Magyarországon olyan írók, a kik *ekkora* témákat meg tudnának írni? Hiszen ma már a hetilapok is igyekeznek fordítás *nélkül* megélni! Szomorú vélemény ez a magyar irodalom-

ról és magyar írókról s bizonyára szembeszállás az Akadémia alapítójának szellemével!

A másik az, hogy az említett első könyvtől eltekintve a többinek semmi vonatkozása sincs a mához. Még történelmi érdekesség szempontjából sem. Hiszen korunk és országunk is a gazdasági élet és törekvések kora, nem pedig a romantikus ábrándozásé. A négy könyv között tehát legalább egy lehetne gazdasági.

Erre különben más okból is igényt tarthatunk. Az Akadémia fenntartói, előfizetői és olvasói között bizonyára van $\frac{1}{4}$ rész gazda. Egyszerű udvariasság s a legegyszerűbb viszonyosság érzete is rávezethette volna arra az Akadémiát, hogy ezeknek, nekünk is adjon valami jó tanácsot.

Sőt mi egy jó témát is tudnánk erre a célra: *Gazdasági törekvések hazánkban a XVIII. században.*

A gazdasági tudományoknak eddig is csak egy képviselője volt a Tudományos Akadémián: Galgóczy Károly, ez is meghalt nemrég és most nincs senkink a tudósok hajlékában, a ki pártfogolná az elárultakat.

Harcztéri apróságok.

Írta: Dr. Kovács József.

A harcztéri tevékenység körében mind nagyobb és nagyobb helyet foglal el a mezőgazdálkodás, s minél tovább tart a háboru, jelentősége annál inkább fokozódik. Ez évben a harcztéri csapatok mezőgazdálkodása is nagyobb méreteket öltött, mint a megelőző év folyamán s már bizonyos rendszerrel nyert lebonyolítást kora tavasztól késő őszig szakadatlanul folyt a munka, mely a tavaszi vetéssel vette kezdetét s az ősszel nyert befejezést.

Ez évben az u. n. Anbau Abteilungen létesítettek a mezőgazdasági munkák elvégzése céljából, melyek a szükséges fogatos erőt a különféle tréntől kapták. Emberi és állati munkaerő megfelelő mennyiségben állott mindig rendelkezésre.

A góbé menekült.

Írta: Péterfy Tamás.

Az erdélyi menekültek százezrei elárasztották Nagymagyarországot az 1916-ik esztendő szeptember hónapjában. Siralmas állapotban, fázva, éhezve menekültek a hontalanok, akikről még száz esztendő múlva is lesz mit írni a krónikásoknak, az igazi történetíróknak. De amint nincs árny fény nélkül, éppen úgy nincs nyomorúság, szenvedés — humor nélkül. Elég az erdélyi menekülők rettenetes állapotban bolyongó sáborairól csak azt följegyezni, hogy azok között bizony góbék is voltak. Már pedig a jókedvű embert még a halál percében sem hagyja el a kedély.

A numerusra keresztelt buza.

Csendes, tompa három koppanás az ajtómon. Aztán alázatosan bedugja ősz fejét a vén góbé *Toppancs* Gyurka.

— Adjon az Isten szerencsés jónapot! Jó helyen járok-e? (Mert hogy néhány hónap óta okulárét teszek a szemeimre szükségből, hát a vén góbé az első rápillantásra meg sem ismert.)

— Nete ne! Gyurka bá?! — mondok — Pestre jött?

— Az oláh szél hozott ide instálom, de már fölkerestem, mert a szívem hozott.

Össze ölelkeztünk. Tapogattuk egymást az

oldalbordánk körül. Gyurka bá azt mondotta, mindjárt, hogy megfogytam, de ő sem vala valami jó husban, mert a hogy kedveskedve, örömben az oldalához ért a kezem, jobb felől éreztem az oldalcsontjait. Bezzeg nem éreztem a balfelénél. A szíve körül valami töltelékféle duzzasztotta fel a *Toppancs* Gyurka mellénybélését. Mindjárt meg is kérdeztem:

— Talán bizony guruzsát (kuruzslást) hordoz kend a szíve körül Gyurka bá?

— Nete ne! már észre vette, hogy miben járok. Tetszik, tudni, instálom, hogy én még csak azért is szeretem, hogy sok csalafintaságot megírta az ujságokba. Mindéig keresem az ujságokból, hogy nem vagyck-e belészerkesztve. Aztán közbe-közbe sokat tanulok. Okosodom. Legutoljára a menekülő helyünkön olvastam a levelét a háromszékiekhez. Abizon szép volt, mert benne volt, hogyha titkon könnyet ejtünk, hát ne felejesük el azt, miszerint ez is vérrel szerzett magyar föld, ahol most lehajtjuk bujdosó fejünket nemes Békésvármegyében.

Az öreg erősen elérzékenyült. Meglátszott a vénység a rossz csonton.

— Ugy kellett azt írni, Gyurka bá!

— Ugy azt! — mondja rá a vén góbé — de azok a szép gazdasági okos tanácsok a szívemre hatottak.

És tapogatni kezdte a mellénybélés balfelét. Majd előhuzott egy marék igazi aczélos, alföldi tisztabuzát. Azok a buzaszemek mintha kacagtak volna a vén tolvaj kezébe.

— Mijen numerusa van ennek a numerussal keresztelt buzának? — kérdezi *Toppancs* Gyurka, de olyan hangon, mintha az a bizonyos

vöröshaju és szakállu rabló *barátságosan* fel-szólitana.

Az okulárémat előre huzom az orromon. Erősen ránézek az öreg góbé markában pirosuló buzaszemekre, aztán felelek, ne nem a tudományom, hanem a gondolatom után, mintha Isten sugná:

— Ez az Árpádalmi, Székács-féle 19. számu...

Toppancs Gyurka mielőtt észrevehettem volna, cda kapott a kezemhez, a jobb kezemhez, lekapta és megcsókolta.

— Még csak a szívét szeretném megcsókolni, instálom. Ugy szeretem, mint az Istenemet. Oh, be szépen megírta a háromszékiekhez irányított levelébe, hogy tanuljunk és tanítsunk. Amit mi jobban tudunk, azt csináljuk meg a békésvármegyei magyar testvérek előtt, de a mit ők szebben, gazdaságosabban cselekszedek, mindazt ne resteljük tőlük eltanulni, mert tanulni nem szegényen.

Ugy beszélt a vén góbé, mintha a cikket szóról-szóra olvasná. Talán ő az egyetlen, a ki ezélszomat igazán megértette. Azt a szent ezélt tüztet magam elé, hogy a kölcsönös gazdasági tudást a két távol élő magyar nép, a háromszéki és békésvármegyei, a szomorú napok alatt kölcsönösen kieseréllék, hasznosítsák. Különösen a növénynevelés terén vezet Békésvármegye. Ott nemesítette *Székács* Elemér jószágigazgató évtizedes gondos munkával, kiválasztás útján a magyar buzát. Ott teremtette meg *Lubinszky* Ernő gazdatiszt a legkorábban termő és a legbővebben termő kukoricafajtát, a széles körben ismert «Putyikukoriczát». A hol ilyen magas színvonalon

76-ik ábra. Különböféle kaszaféneljárások Ausztria—Magyarország területén.

zésre, a legszükségesebb eszközök és gépek részint az elfoglalt területen hátrahagyott vagy requirált, részint a hazai szállítványokból állítottak össze. Fűkaszázó, aratógép, kaszák, megfelelő számú eke, boronák, burgonyakiszedőgépek stb. a trén záradékát képezték, hogy a „repülő” Anbau Abteilung bárhová megérkezve, munkához láthasson. A mozgó Anbau Abteilung mezőgazdasági működése nagyon változatos, mert mindig a front szerint alakul, a mint az előre vagy hátra megy, a szerint változik a megművelendő terület s annak talaja — a tőzegtől a mészig, melyet csak tenyérnyi termőföld takar. Az orosz és kelet-galicziai klíma a sikon egyformán szeles mindenütt, de annál változatosabb a talaj, több ugyan a homok, de minden talaj-nem megtalálható kisebb körzetben is.

A mezőgazdasági munkákat a tavaszon a szántás és vetéssel kezdtük. Konyhakerti művelés alatt álló területünk maga 100 holdat tett ki. Kaszálók rendbentartása, legelők beosztása és azok legeltetése adott némi elfoglaltságot a kaszálás megkezdéséig. A kaszálás volt a főmunka-nem, tekintettel a napi nagymérvű takarmány-szükségletre. Gyorsan lezajlott az aratás s az

77-ik ábra. Sürgős kaszálás civil segítségével.

oros repülők előtt erdőkkel fedett helyen, hid nélküli árkokon, uttalan erdőkön s homoktengeren át nagy távol-ágról szállított gépekkel folyt a cséplés, s a gabona a hajnali órákban már vándorolt hátrafelé, hogy liszt alakjában nemsokára visszakerüljön. A cséplés befejezése után ismét a kaszálás vette kezdetét, közben jött a burgonyakiszedés, szántás és őszi vetések, ismét a kaszálás, hogy a románok által elfogyasztott takarmányhiányt meg ne érezzük. A rendes trágyázást sem mulasztottuk el, de a tömegesebb trágyahordás még csak ezután veszi majd kezdetét, a trágyakezelés azonban sok kívánni valót hagy maga után. Mégis a lakosság tekintélyes mennyiségű trágyához jut, a mi a csapatok után visszamarad s így helyrehozhatja azon földjeit, a melyeket három év óta rendszeren megművelni nem tudott.

A normális viszonyokkal össze sem hasonlítható mezőgazdasági év nem csak változatos, hanem tapasztalatokban volt gazdag, melynek beszámolója még nem érkezett el. Addig is a fenti képeimet mutathatom be, melyek egyes ténykedésünk mozzanatait ábrázolják, azok egyikén pedig a különféle kaszaféneljárásokat az egyes vidékek szerint balról jobbra a következő sorrendben: 1., 2., 3. nógrádi, barsi, gömöri, 4. salzburgi (mely a németeknél is általános), 5. szatmári, 6. mármaros, 7. lengyel (Tarnow vidékéről) 8. steier, 9. kelet-galicziai, 10. alsó-ausztriai, 11. cseh, 12. felső-ausztriai, 13. buko-vinai, 14. tiroli. Ausztria Magyarország legkülönbözőbb vidékeiről össze került emberek együttes munkája alkalmas teret nyújt azok munkaintenzitása és produktívitásának a megfigyelésére, és még sok más egyéb, a melyekre normális viszonyok között még gondolni sem lehet.

A mezőgazdasági munkákat most már teljesen befejeztük mi is, s a téli munkák vannak soron, favágás, építkezések stb. Ha a körülmények megengedik s a monoton életünk is teleneg egy kicsit, alkalmilag felkeresem még cikkekkel. Nem hallgathatom el annak felemlítését, hogy a gazdasági képesítés nem jutott még el ahhoz az elismeréshez, a melyben más szak-képzettség részesül, holott ma már a harctéri mezőgazdálkodás elmaradhatatlanná vált mindenütt s minél tovább mindinkább állandósul, a nélkül azonban, hogy a szakképzett gazdák e téren érvényesülhetnének. Ha e téren némileg rendezve volna az ügy, nagyon sok gazda végezhetne hasznos és rá nézve is üdvös foglalkozást.

áll a magyar növénynevelés, ott sokat tanulhatnak a románok által hazájukból kiülődött, hontalan székelyek.

A Toppancs Gyurka reszkető öreg kezében ragyogtak az Árpádalmi nemesített 19. számú törzskönyvezett buzaszemek. Az öreg góbé szemei csillogtak az örömtől, aztán szinte bele-vágott a szeme nézésével a piros buzaszemekbe, amikor lassan mormogta a kincset érő vetőmag numerusát:

— Árpádalmi 19-es. Nemesített. Bótermő. Középvastag szalmájú. Rozsdaálló. Csakhogy szerezhettem belőle. Hiszen meg tetszett imi, hogy mitől lesz boldog a hontalan székely.

Gyurka bá hirtelen összecusukta a markát, nehogy egy szem buza kiessék belőle és visszatepte a mellénybélés közé a szívéhez, a bal felébe. Sokszor láttam én már lopni Toppancs

Gyurkát egy negyedszázad óta, de sohasem szerzett ennyi örömmel, gyönyörűséggel a vén góbé.

Kérdeztem, forgattam, szóval tapogattam, de a becsületes góbé a numerussal keresztelt buzából, olyan számot kapott valami uton-módon Árpádalmi menekülése közben, hogy a szent titkot már csak a köz érdekében sem árulta el. Csupán annyit kérdezett meg tőlem a hazautazásakor, hogy:

— Instálom alásan, abból a Putyi-féle terebuzából (törökbuza = kukoricza) nem szerezhetne-e a hontalan székely nép boldogítására, mert a Lubinszky ur már nem lakik Békésmegyében...?

Béna cseléd gépgondozó.

Irta: ifj. Sporzon Pál, gazd. akad. tanár.

VII.

Nálunk a földérték, a földteher és az üzemi-költség hasonlíthatatlanul nagyobb, mint Amerikában és holt tőke befektetés ennek következtében szintén sokkal nehezebb, mint odaát. Tehát sokkal jobban meg is kell fontolni a holt tőkebefektetést és ha azt megtettük, iparkodni is kell azt a lehetőségig épségben, hasznosíthatóan tartani.

Az amerikai gazda mestere a gépkészítésnek, ezt tanulja el tőle a magyar gazda. De a gépgondozást, gépcserélést ne, mert keservesen ráfizet.

Sokkal több hasznot, nemzeti vagyont jelent a kevés, de jó karban tartott gép, mint az Amerikát utánzó, minden újdonságot — persze hozzáértés nélkül — összevásárolt, ócskavas-kereskedést jelentő gazdasági géppark. Pedig ilyen is akad nálunk, a minek árából nem egy, sok gépszin is kikerülne.

78-ik ábra. Reggeli munkabeosztás aratás alkalmával.

Mily hasznos jelenthet a gépek munkakészlete?

Nálunk az az általános bevett szokás, hogy ha valamely gép vagy eszköz napi munkáját végezte és másnap újra munkába kell, hogy álljon, egyszerűen úgy hagyják, amint hazajött s másnap úgy hozzák működésbe — ahogy tegnap hazahozták. Senkinek sem jut eszébe a munkából éjjel kiállított gépet vagy eszközt felülvizsgálni, vajjon a napi munka alatt nem-e történt rajta valami rendellenesség, ami oka lehet majd annak hogy a másnapi munkában egyszerűen csak felmondja a gép vagy eszköz a szolgálatot és kész az üzemi-zavar, az idő-vesztés, a munka elmaradás. Ime néhány példa a mindennapiakból.

A disznógabajodás.

Az oláhokkal erős csatákat vívtunk Brassó vidékén és attól északra. Leégett a Beréthalmi vasútállomás, a derestyei nagy szeszyár, a sörgyár és más többmillió pusztulások előfordultak. Azonban a milliós károk mellett a jajgatás, veszékelésben erősebben jutottak kifejezésre a szegény emberek kicsi, de nagy veszteségei. (Mert ezek nem valának bebiztosítva.) Így a többi rettenetes veszteség között első helyen állott a falunkban, Erdővidéken a Csintáné meg a Gurgulyné két malacza. Majdnem egy éves volt mind a kettő. Fehér, göndörszörű, mangolica fajta, csakhogy Csintáné jobban táplálta. Az övé nagyobbacska volt, pedig egyválasztásiak. A Gurgulyné malacza pedig istenszámba nőtt, ott evett, a hol szerzett.

FONTOS!

A kévekötozsineg teljes hiánya miatt!

SÜRGŐS!

Aratásnál elhasznált zsinegvégeket — manilla, sisal és kender — kifogástalan, használható kéve kötozsineggé feldolgozzuk és levélbeni megkeresésekre részletes felvilágosítással szolgálunk:

MASSEY HARRIS Co R.-T. Budapest, V., Klotild-utca 22./G.

FONTOS!

Mert az elhasznált zsinegvégekből használható zsineget nyerünk!

SÜRGŐS!

79-ik ábra, Cséplés a front mögött.

Hazajönnek a szántásból. A béres kifog, az ekét a szekéren vagy ekelovon hagyja, ökrét betereleli az istállóba, mire kialmoz, bealmoz, megetet, vakar, öreg este lesz, úgy, hogy ha nem is volna fáradt és éhes és még ha akarná is, akkor sem tudná ekéjét megnézni, rendben van-e? Az tehát úgy marad. Reggel befog, dehogyan néz az ekére, hiszen nógatják már, hogy menjen. A tegnapi munkában valahogy meglazult a tengelyszeg, lötyög, de nem vevődik észre. Beáll a barázdába s egyszer csak látja, hogy tántorog a taliga kereke, le akar esni a tengelyről. Kisül, hogy leesett a tengelyvégszeg. Nosza neki a keresésnek. Megáll az utána jövő ekesor, néha őt, hat eke is. Keresődik az elveszett szeg, de akárhányszor nem találódik meg, mert már mire észrevevődött a baj, az utána jövő eke beszántotta. Ezért a neveltséges csekélységért elálldogál őt hat eke félórát is és végül az az egyik eke kénytelen kiállni a sorból, addig, míg valahonnan vagy valahogy elő nem kerül egy darab szeg, vagy fapeczek, amit ideig-óráig odadugnak az elveszett tengelyvégszeg helyére kisegítőnek. Ezzel is idő telik — nem a pihenő időből, mert abból nem enged a béres — hanem a munkaidőből. Ez az elvesztett idő a napi munkateljesítménynek akárhányszor egynegyed részét is elveszi, ami pénzbe is került, mert addig sem ember, sem állat nem dolgozott és még valamibe, amit pénzzel nem lehet kifejezni elmaradt munkába.

A nagy futás alkalmával elől futottak a hivatalos urak. A szolgabíró, jegyző, pap, tanító, bíró és a rokonságok. Otthon maradt a falu feje, a kisbíró a dobbal s amikor gondolta, hogy az urak már jó félnapyira járnak akkor a paráncs szerint kidobolta, hogy mindenki meneküljön, mert aki nem fut, azt főbelövetik.

Hiszen volt is futás esztelenül, hogy a tatárjárás óta ilyen nem vala Erdély drágakincseket rejtő bérczei között. Hanem a sok aprómarha mind otthon maradt. A tyúk, liba, kacsa tizezrével lármázott a faluba szorteszét. Még a disznóféltre is kevés helyen került sor az elhajtással. A gazdagok bezártak mindent. Az is rossz volt. A szegények nyitva hagytak mindent. Az is rossz volt, de legalább a gondozatlan jószág járhatott szabadjára. A Csintáné és Gurgulyné két malacza a szegényekéhez tartozott. Elhagyatottságukban kijártak az utcza közepén folyó patakra inni. A tornáczon hagyott félzsák kukoriczát megették, ez is, az is. De ettől úgy elmehezédtek, hogy nem bírták megfogni a tyukokat, hát a kacsákat ették meg csupán. A mikor a kacsapecsenyefogyott, kiszaladtak a mezőre, a pityókaföldre (burgonya) és ott lakmározta. Majd a Füzesdüllőbe a kukoricziára kaptak rá, de ott úgy ellaktak, hogy járni sem bírtak.

Ez volt a szerencsésük. Különben a retiráló oláh katonák leszurták volna a két szegény asszony jószágát. Így a sürü kukoriczásban tovább rőfögtek. A nagy hazavonulásnál leirhatatlan volt a zavar, gabajodás. Minden ember százfélélet keresett, hogy hol van? Csintáné és Gurgulyné a malaczkát keresték.

Vetnek. Délelőtt puha földön járt a gép, délután kemény földre került. Sulyokat kell akasztani a vetősarukra, hogy földre jusson a mag. Keresik a sulyokat, kitűnik, hogy otthon felejtették. Most vagy értük küldenek valakit — akit pedig nem azért fizetnek, hogy sétáljon, hanem a vetőgép mellett dolgozzék s ezzel elvész a fizetett munkabér egy része haszontalanul, vagy vetnek sulyok nélkül estig, amitől a munka jósága szenved — hogy mennyit, azt bajos pénzben kifejezni, de, hogy milyen kár a rossz vetés, azt minden gazda tudja (a varjuk még jobban!). Az ok neveltségesen kicsiny, az okozat: veszteség és kár.

Kaszálnak géppel. Munkaközben olajozni kell. Ott az olajozó kanna a gép rudján, a helyén, de nincs benne olaj — elfelejtették megtölteni. Most vagy tovább kaszálnak — akkor feltétlenül török a gép vagy hazamegy valaki olajért — addig áll a munka.

Kapálnak géppel. Az egyik kapanyél tartó csavar már előtte való napon valahogyan meglazult, most munkaközben kirázódik a helyéről, kiesik, a kapanyél lecsik, megáll a gép, kezdődik a tartócsavar keresés. Tartalék csavarszeg nincs kéznél, új csavart kell előkeríteni — mulik az idő, áll a munka marad a sürgős kapálás.

Jön az aratás. Szokás szerint a legutolsó napokban keritődik elő az a kéveköttő aratógép valahonnan. Azon hirtelenében rá lesznek huzva a ponyvák, kimegy a munkába. Nem

Aztán mikor mindenki megtalálta volna az övét, a két szegény asszony összeveszett a meghízott pusikon. Az egyik valamivel nagyobb volt a másiknál és mind a két károsult a nagyobbbat mondta a magáénak.

A község érdemes birája csak a fületővét vakarta, de nem birt igazságot tenni. Éppen akkor jött haza meneküléséből az öreg góbé. Toppancs Gyurka. Aztán oda szólt a szorongatott bíróhoz. Csak úgy a fülebe sugta:

— Bihari uram, én a tiszta igazságot kimutatom holnap reggel.

Ejnye, Gyurka bá, de jókor jött.

— Csak tiz pakli pipadohányt kérek, aztán olyan igazságot csinálók, mint az Isten.

Csak annyit mondott a bíró sugva a vén ravasznak, hogy: megvan. Kezet fogott az ismeretes emberével, a kinek körmönfont hunczfutságait régóta csodálta, aztán elbocsátotta a panaszosokat a meggabajodott disznók ügyében. A két malac ott maradt a község háza udvarán. A bíró karonfogva vezette házához Toppancs Gyurkát, annyira megtisztelte a vén lókötőt, mert akkor már a numerusra keresztelt buzahistóriája köztudomásra jutott volt.

Toppancs Gyurka remekelt. Semmi pénzért és italért el nem árulta a gabajodott disznók kiválasztási tudományát a bírónak. De azt kikötötte, hogy egy napig csak vizet kapjanak a törvényre került malaczkok.

Másnap ismét eljöttek a panaszosok, de sem Csintánénak sem Gurgulynénak nem apadt a nagyobb disznó iránti vágya. Sőt fokozódott a nyomoruság, az oláh pusztítás érzetében. A bíró helyett Toppancs Gyurka beszélt.

akar a gép indulni csak nagy erőlködésre, míg egyszerre csak egy recscsenés és meg van a baj, kitörött valamelyik kis fogaskerék egyik foga, mert a tengelye nem akart fordulni — mivel a mult aratás óta a csapágy nem volt megkenve, a benne maradj olaj meggyantásodott, megragasztotta a tengelyt a csapágygal. Pedig ha munkába állítás előtt néhány csep petróleummal kimosták volna a régi olajat és rozsdát — és megpróbálták volna otthon, hogy mozog-e könnyen minden kerék és tengely, nem lett volna baj. Még szerencséről lehet beszélni, ha kéznél van a tartalék-rész és néhány óra alatt ki lehet cserélni. De néha aztán napokig tart a várakozás, míg az ily kicsiségből eredt hibát ki lehet javítani. Hogy pedig aratás közben mit jelent az a »napokig várni« — azt nem kell magyarázni. Elég csak annyit tudni, hogy egy kéveköttő aratógép egy napon 8—10 hold gabonát vág le, melyből ha túérik 10—20% kipergés nem is sok, ami 8 mázsás termésknél és csak 20 koronás buza áránál egy nap 128—320 korona készpénzü buzaérték veszteséget jelent a munkadíjon kívül.

Az itt felsorolt jelenségek mindennapiak és annyira megszokottak, hogy jóformán számba sem vétetnek. Pedig ha valahol igaz a közmondás, hogy »kicsiből lesz a sok« ugyez itt igaz!

Az a naponként ily kicsiségek miatt elveszett néhány perc vagy óra az év 250—300 munkanapja alatt igen könnyen felszaporodhat 100—400 munkaórára, 10—40 munkanapra, amiért hiába fizetett a gazda. Ez a veszteség készpénzben is kifejezhető.

De nem fejezhető ki készpénzben az elveszett munkaidő okozta termelési kár illetve elmaradt haszon.

A mezőgazdasági munkák legtöbbje záros időhöz kötött munka, mely időt ki kell használni, különben nincs eredmény. A vetés, a kapálás, kaszálás, aratás, behordás, mind olyan munkák, melyek halasztást nem tűrnek, melyeknél néha egy nap mulasztás is igen érzékeny károkat okozhat. Ilyenkor annak a gépnek és eszköznek, mely e munka végzésére szolgál, teljesen munkaképes és munkabíró állapotban kell lennie, mert minden perc, ami a gép vagy eszköz hibájából kimarad, kész és be nem pótolható veszteség — különösen a tavaszi és nyári mezei munkák alkalmával.

A késői tavaszi vetés, a megkésett kapálás, az esőverte behordás, a megakadt aratás évenként oly károkat vagy elmaradt hasznot jelentenek, melyeket szinte fél az ember számszerűen kifejezni. Igaz, hogy e károk igen

— Az igazságot csak az állatok dönthetik el. A hogy összegabajodtak, azonképpen lesz eszük kigabajodni. Azért hát Csintáné szomszédasszony hozza el azt a fatekenyőt, amelyből a malaczkának emni szokott adni. Gurgulyné szomszédasszony pedig azt a pléh lábast, a mivel a kukoriczát hordta az állatnak.

A mondott pléh- és faedény hamar előkerült. Először a Csintáné fateknőjébe öntött kukoriczaszemet Toppancs Gyurka. Az asszony hívogatni, rázogatni kezdte az emni-valót:

— Csekame csen! csen!...

Hát a nagyobb malac egy napi étlenségétől gyötörve kijön a bíró kerítése mögül a kis-kapun.

— Ellenpróbát kérek! — fordult a bíróhoz Toppancs Gyurka.

A kövérebb disznót visszahajtották a kerítés mögé és ekkor Gurgulyné zörgette meg a fületlen-lábatlan pléhlábasban éles hangon a kukoricát:

— Csenka! Csenka! Csenka...!

És kijött rőfögve a kisebb hizó.

Bihari uram, a bíró, úgy megölelte Toppancs Gyurkát, hogy a csontjai is ropogtak (akkor már nem volt a mellénybélésben a numerussal keresztelt buza). Aztán azt mondá:

Ezt a disznógabajodást becsületesen elmentztük...

nagy részét az időjárás okozza, más részét pedig a gazda nemtörődősége, de az sem tagadható, hogy nem csekély része van ebben a munkaképtelen vagy munkaközben — igen sokszor kicsinyes okokból — akadozó gépnek és eszköznek.

Az időjárást nincs módunkban kedvünk szerint irányítani, ennek következményeivel tehát számolni kell, de hiába való lesz a gazda minden törekvése, hogy a kedvező alkalmat kihasználja, mikor az annak véghezvitelére szükséges eszköz és gép nincs teljesen munkakészben.

Annak a naphosszat géppel dolgozó cselédnek, akinek munkavégeztével első kötelessége állatjait ellátni, igazán nem lehet rossz néven venni, ha elhanyagolja a gépet. Először is nem ért hozzá, másodszor pedig nincs rá érkező. Az a gazdasági gépész vagy kovács úgy el van foglalva egyéb munkával, hogy képtelen naponként átvizsgálni a munkából jött vagy munkába menő gépeket és eszközöket. A majoros gazdának pedig éppen befogáskor és kifogáskor sokkal több dolga van, semhogy gépvizsgálatot tartson.

Ki végezze el tehát ezt a munkát? Hát az a nyomorékká vált, de ilyen munkára alkalmas és könnyen belenevelhető »gépgondozó« cseléd!

Őneki egyéb dolga sincs, csak a gépeket, eszközöket rendben tartani, ő ráér arra, hogy míg a napi munkát végezte gépből vagy eszközből kifognak vagy az pihenőre áll, végig vizsgálja darabonként, történt-e valami olyan a gépen vagy eszközön, ami másnap munkazavart okozhat? Őneki semmi gondja az igazállattal s azalatt míg a béres vagy kocsis etet, ő is bőven elvégezheti feladatát. Ha kicsi a hiba, azonnal helyrehozhatja, ha nagyobb, jelentheti. Ő megteheti, hogy végignézi a csavarokat nem lazultak-e meg, nem hiányzik-e valami rész. Hisz aki valaha utazott vonaton, az tapasztalhatta, hogy mikor a vonat egy állomásnál pár percet áll, már ott a »tapogató«, a kalapáccsal járó tengely, csapágy és kerékvizsgáló, kinek egyéb dolga sincs ilyenkor, minthogy azt a néhány órát futott vasuti kocsitengelyt, kereket és csapágyat megvizsgálja, vajjon rendben van-e, futhat-e még néhány óráig? Ugyanilyen jelentőségű és értékű, ha nem is ily arányu munkát végezhet az a »gépgondozó«, aki a munkában pihenőt tartó gépet, mielőtt az újra munkába állana, megvizsgálja.

De van ennél még egy fontosabb dolog, ami egyenesen rávezet a »gépgondozó« intézmény szükségességére és hasznosságára s ez az, hogy *mielőtt akármilyen gép vagy eszköz a gazdasági udvar területéről szántóföldi munkájára kiindulna, az tizes munkakészletbe helyezendő.* Hogy ez mennyire tapasztalati szükségesség, azt mutatja a felkészültség jelentősége. Ahogy katonáknál még béke időben is legnagyobb szigorúsággal ügyelnek arra, hogy a gyakorlatra kivonuló katonák mindegyike kivétel nélkül mindazzal fel legyen szerelve, amire egy gyakorlaton szüksége van — éppen ilyen előrelátással kellene gondoskodni arról, hogy a munkába induló gép és eszköz, mielőtt azzal kiindulnak, mindennel, ami szükséges, elláttassék.

Ezt a munkát az állatjaival elfoglalt cseléd vagy a műhelybe kötött kovács vagy gépész nem végezheti minden nap reggel, esetleg délelőtt is munkainduláskor, erre külön ember kell s ez a »gépgondozó« Neki minden gépet, eszközt, munkába indulás előtt úgy kell rendbe hozni, hogy a béresnek vagy kocsisnak más dolga ne legyen, mint befogni és indulni. Míg a reggeli vagy déli etetés tart, addig a »gépgondozó« bealajozhat, megkenhet minden csapágyat, és vasat tehet az ekére, meghuzhat minden csavart, elláthatja a vetőgépet, és kaszát tehet a kaszálógépre stb., stb., szóval rendbe állíthat mindent, hogy a gép vagy eszköz azonnal munkába mehessen.

Aki csak kissé nyitott szemmel nézi a reggeli vagy déli nekikészülődés piszmogó, zökkenős munkáját, az könnyen beláthatja mennyi drága, idő pazarlódik el ilyenkor és mégis mily feletes, nem sokat érő ez a munka. Abból az általában hirdetett és elhitt napi tiz-

órás munkaidőből olyan könnyen levész egy-két óra haszontalanul és így időhöz kötött munkateljesítés, hogy szinte nem is veszik észre. Pedig nem kell egyéb csak öt cseléd reggel s délben is befogáskor egy kicsit szőszmötöljön, babrálgasson a gép körül s ezzel csak 10 perc teljen el, már megvan az 50 illetve 100 perc, egy-egy fél óra hasznos munkateljesítés veszteség, ami az évi 250 befogásos munkanap alatt felnöhet ismét 20—50 értékes, hasznos munkanapra, illetve ennyi idő alatt végezhető munkateljesítés veszteségre.

Ime, tehát az a »gépgondozó« rokkant cseléd az ő igazán egyszerű, kezdetleges tudásával és munkájával nemcsak hogy csökkentheti a legtöbbször kicsiségeken muló munkazavarokat, de a gépápolás mellett még biztosítja a »készlet« fontos, hasznos, mindenütt a világon megbecsült és ismert előnyeit. A mezőgazdasági gépi munkáknál ez az előny nemcsak a »tartósság« fokozása, amit pénzben már kifejeztünk, de »idő« nyereség, — ami sokkal többet ér a tartósságnál, de pénzértéke változik — legtöbbször igen magas.

A »gépgondozó« napi munkarendje és még valami.

Ne gondolja senki, hogy a »gépgondozó« szolgálat »kegyelemkenyér«. Semmivel sem könnyebb és kényelmesebb, mint akármelyikféle cselédi sor, sőt akárhányszor nehezebb — csak nem jár annyi mozgással és testi erőfeszítéssel.

A gépgondozónak reggel, tehát már a befogás előtt végig kell vizsgálni a gépeket, eszközöket, el vannak-e mindennel úgy látva, hogy munkára mehessenek.

Délelőtt van bőven dolga a pihenésre állított gépek, eszközök tisztogatásával, szétszedésével, új részek felszerelésével, gépraktár, tartalékrésraktár, anyag, olaj, szij stb., stb. rendbehozásával.

Délben az udvarra bejött gépek és eszközök átvizsgálásával a »tapogatással« nincsen-e valahol valami baj és a délutáni munkára való előkészítésével.

Délután a délelőtti munka folytatásával. *Este* a hazajött gépek és eszközök tisztogatásával, a hibás részek kicserélésével, a holnapi munkára való előkészítésével, a pihenőre szánt gépek és eszközök tisztítóhelyre való szállításával.

Van dolog bőven, úgy hogy ugyancsak becsületesen meg szolgálódik a fizetés.

És most még valami!

Az a rokkant cselédből lett »gépgondozó« akartalanul és önkénytelenül is megvetheti az annyira hiányos mezőgazdasági gépésznevelés alapját.

Mielőtt a dolog lényege tárgyalatnék, álljon itt néhány a gazdasági udvar életéből ellesett, megtörtént és minden valószínűség szerint megtörténhető jelenet.

A gazda szeme előtt megszokott látvány, hogy mikor délben, este hazajönnek a fogatok a munkából, a majori gyerekek szinte ellepik a szekereket, kocsikat, ott lábatlankodnak az apjuk körül s boldog közülük az, aki elkaparinthatja az ostort, hogy a Csákó vagy Bimbó ökröt beteretelhesse az istállóba, vagy segíthet az apjának kifogni a Csillag vagy Juci lovat, rákérédkedvén a hátára csak addig is, míg iszik a ló.

Igy terem a magyar béres, így terem a magyar huszár!

Az a sok csatát végigélt, sok idegent látott rokkant »gépgondozó« ott üldögélve, ott tesz-vesz a gépek között. Az otthonmaradt kicsinyek, az iskolából hazaszaladó gyereksereg körülveszi — hisz az a majori cselédgyerek mindig, mindenre kíváncsi és a masináktól el nem megy, míg el nem kergetik — nézi mi történik. Egyik-másik, a bátrabbja meg is kérdezi: »Mit csinál, bácsi?« És hogyha el nem kergetik, csakhamar kiszalad abból a kis kíváncsi gyerekszájából: »Hol lütték, vagy hol szurták meg, bácsi, aztán miért, milyen az a háború?«

Az a hazajött rokkant katonacseléd, az az apa, akinek a szívet lelkét az ágyuszó, shrapnell, gránát, gépfegyver, szurony, kard, puska, éhség, szenvedés, halálordítás, pusztulás, nyomorúság, fájdalom megkeményítette — az erre a gyerekszóra — hisz emberi természet

ez — meglágyul és odavet egy-két szót a kicsinyeknek.

Szó-szót ad! Közelebb merészkedik a gyerekek. A rokkant katonából kikivánczozik a sok emlék és megszületik a mesélés. A gyereksereg körül telepedik — hallgatja.

Mesélés közben megy azért a géptisztítás, csak lassabban, mert szokatlan is, unalmas is. A kisebb darabok letisztítása pedig még unalmasabb, ha kényelmesebb is.

Egyik-másik élénkebb gyerek segíteni akar a »bácsi«-nak és akár az apjától az ostort, elkéri hogy hadd segítsen ő is. Az öreg odaad neki egy rozsdás csavart egy piszkos csoroszlyát vagy egy levett, piszkos, sáros, kenőcsös fogaskereket, meg egy darab rongyot, kőcot, hogy tisztítsa le amit kapott.

Az a gyerek — éppen úgy, mint este az apja ostorára — büszke lesz arra, hogy kezébe adott valami darabot és nem az ő igyekezetén fog mulni, hogy meg is csinálja, amit rábíztak, már csak azért sem, mert a többiek látják, talán éppen irigylik.

Megtisztítódik egy-két darab, csak úgy mese közben. A »gépgondozó« rakosgatja vissza a helyére — a gyerek nézi és ott is segíteni akar. Kézbe adja a megtisztított darabot és lesi, hogy mit csinál vele az öreg. Utóbb ő is megkívánja, próbálgatja — hisz utánzásból áll ki a gyerek tanulása — és nagy az öröm, ha odatette azt a részt, ahova az »örög« mondta.

A »gépgondozó« minden nap ott van a gépek közt. A gyerek minden nap ráér és ha el nem riasztják, az ilyen neki játékdolgot, mint a géptisztítás, nem hogy kerülné, de örül neki — már csak azért is talán, mert maszatos lehet. Eljárogat az »örög«-hez részint a meséért, részint a neki újszerű dologért és lassanként olyan »kézi-inas«-félévé válik, akit el lehet szalajtani a kovácshoz egy csavarért, egy csomó kőcért vagy egy kanna olajért, esetleg a lakásba az ottfelejtett pipáért.

A gyerekség fogékony, a gyerek megfigyelő és emlékezőképessége élénkebb, mint a felnőtté, hisz mindenki tudhatja magáról, hogy gyerekkori eseményekre akárhányszor jobban, tisztábban, élesebben emlékezik, mint a néhány hét előtt történt dolgokra. Az a »gépgondozó« körül lábatlankodó, itt-ott belesegítő gyerek öntudatlanul is megismeri a gépet, megtudja mi a csavar, mi a tengely, mi a csapágy, mi az olaj, mi a csavarkules, mi a kalapács, mi a géptisztítás, mi a rend, mire használják ezt vagy azt a gépet vagy eszközt — eszmélni kezd a gép fogalmával és rövid idő múlva nemcsak a »Csákó«, »Bimbó« ökröt, a »Csillag«, »Juczi« lovat ismeri, de szétismeri egymástól azon gyerekszszal az ekét, kapálógépet, vetőgépet, aratógépet meg a többit.

De még ennél is többet fog tudni. Tudni fogja az illető gépek egyes részeit éppen úgy, mint az »Ilka« tehén barna feltját és azt is, hogy ez a rész hova való. Eszmélni fog, éppen úgy, mint ahogy nem ritkaság, ha a tehenes gyereke ötven tehenet neve után ismer, ha a kanász gyereke az anyakoczákat névről vagy számról ismeri. Eszmélni fog, hogy mi a géptisztítás, akár csak az apja állapotetéséről vagy tisztításáról, kedvet kap a masinához vagy legalább is nem idegenkedik tőle, akár csak az apja állatjához vagy állatjától.

És ha az a béresből vagy kocsisból lett »gépgondozó« azt a gyereket megtűri maga mellett, ha aprólékos munkájában eltűri, hogy itt-ott a kezére járjon, ha egy-egy elesent, de előkerített csavarért vagy vasdarabért nem törli le mindjárt a gyerek derekát, hanem egy pár odavetett jó szóval biztatja a gyereket, hogy segítsen neki — ezzel nemcsak a maga dolgán segít, mert az aprólékos munkától, rozsdavakarástól felmentődött, hanem megvetette igen nagy mértékben a jövő mezőgazdasági gépészcsoporthoz alapját.

Az a gyerek, aki ott játékból segített gépet, eszközt tisztítani, éppen úgy megszereti ezt a foglalkozást, mint a béres vagy kocsis gyerek a hajtást. Mikor a tanyai vagy falusi iskolából kicseperedett, könnyebben megy el inasnak a kovácshoz, gépezhez, mert már megismerte, mit csinálnak azok. Az ilyen gyerekkorban nekieszmélt inasból hamarabb lesz legény, jobb is lesz és már inasokorában elvégezhet sok olyan munkát a gazdaságigépek és eszközök

* E megjegyzésre azt felelték, hogy az a vasuti tapogató »szakember«. Valjon mennyi »szakértelem« kell ahhoz, hogy egy meglátszó csavar észrevevődjék?

javitása körül, amit ma igen sok falusi kovácslegény még hírebol sem ismer. Az ilyen gyerekéztől kezdve nevelődött kovács- vagy gépészlegény hamar megtanulja azt a kézimunkát amit a gazdasági kovácsnak, lakatosnak vagy gépésznek tudni kell. Ez, ha gyerekkorában már végigismerkedett jóformán játékból a gazdasági gépekkel és eszközökkel, legénykorában már nem a gépet bámulja, hanem a hibát keresi és javítja, ember korában pedig nem tudálékoskodni fog, mint a mai mezőgazdasági gépészek, sajnos, nagyrésze, hanem dolgozni, még pedig öntudatosan, gyorsan és jól fog dolgozni. Ezt a gyerekből származott gépészjelöltet érdemes lesz, ha kell továbbtaníttatni

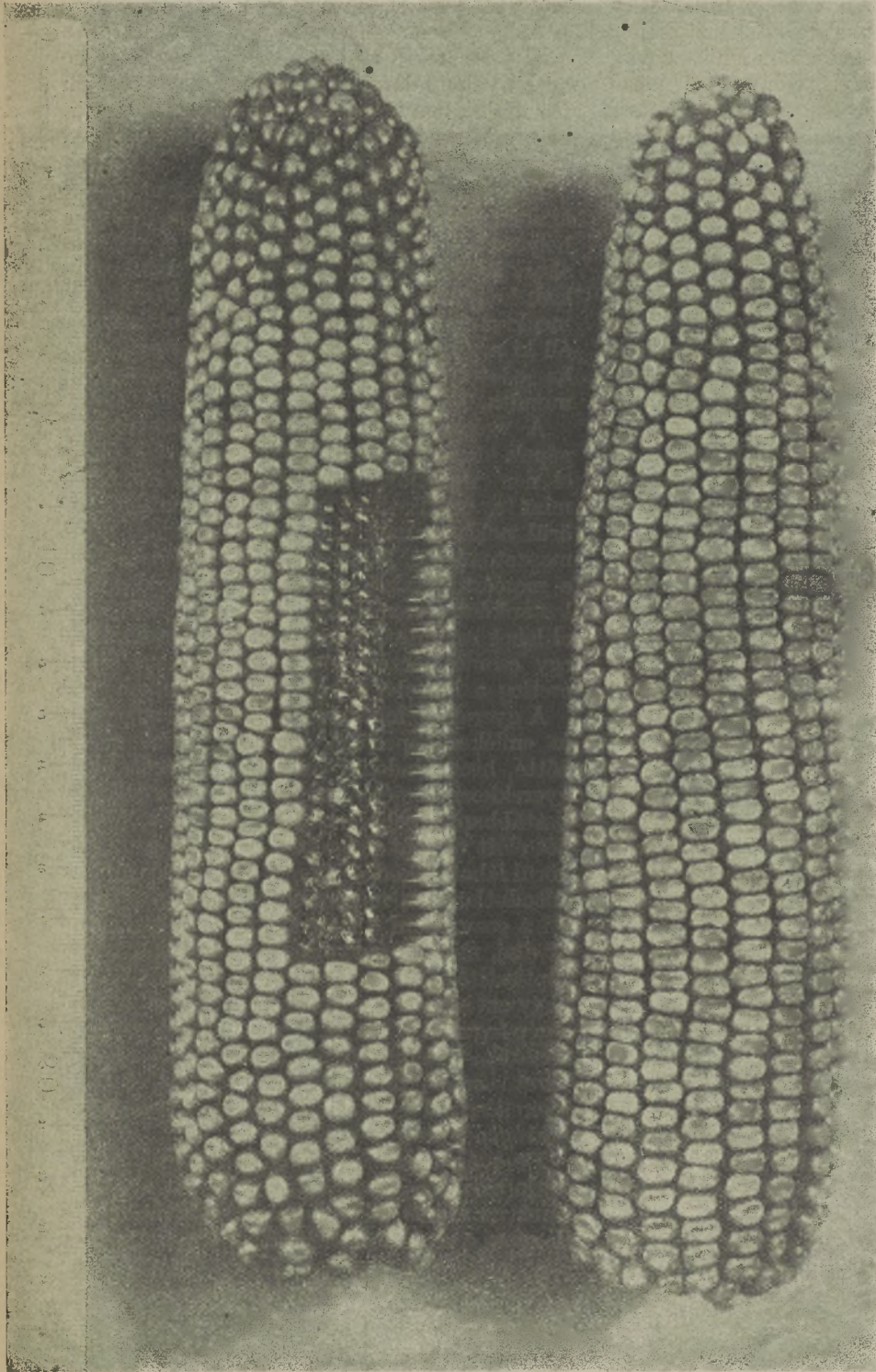
hazajött »gépgondozó«! Mese közben hozzászoktatja a gyereket a géphez. A szíve meglesz hozzá — hisz a háboru nyomorúságaiban nyilott meg. Néhány jó szó, egy kis biztatás megszeretteti a gyereket a gépet, megteremti a jövőbeni mezőgazdasági gépész alapját. *A gazdaságvezető pedig egyenesen a saját jól felfogott érdekében cselekszik, ha nemcsak elűri, hogy a »gépgondozó« maga körül gyerekeket is foglalkoztasson, hanem még elő is segíti ezt azzal, hogy egyik-másik iskolából már kikerült gyereket, akiben megnyilatkozott a kedv, egyenesen odaállít valamelyes napszámfizetéssel a »gépgondozó« mellé »segítő«-nek. Ha az a gyerek, aki még az ekeszarvához, kapanyélhez gyenge,*

most mikor a világháboru évekre kihatóan majdnem benítólág érezhetően megcsökkenti a mezőgazdasági emberi- és állati erőt, mikor az a tőke éppen a világháboru hatása miatt már a legközelebbi jövőben is lehetetlen kell, hogy növekedjék — ez a nagy tőke jogosan követelheti a gondozást!

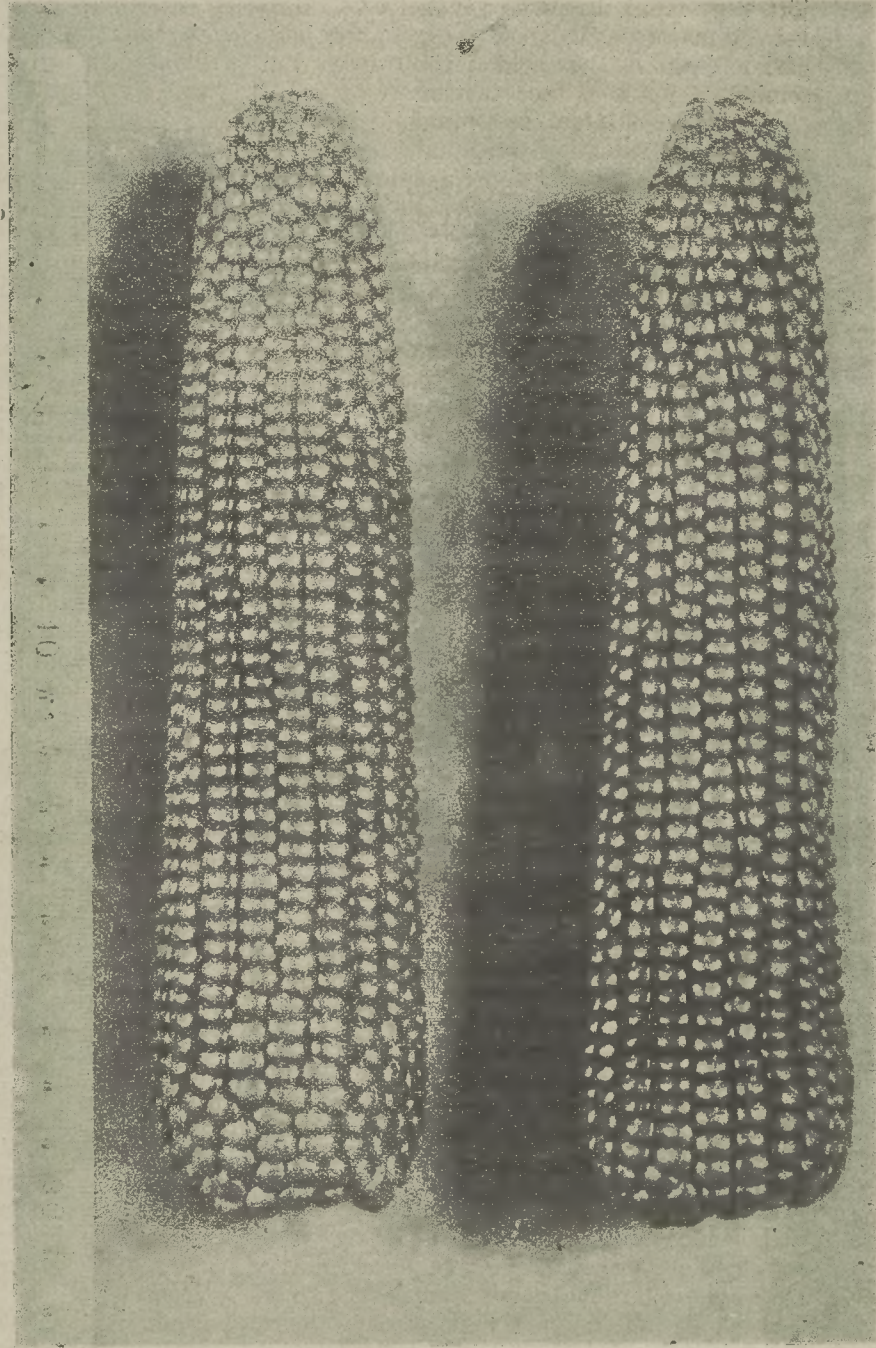
Ne hagyjuk el a harc képtelen hazatérő mezőgazdasági munkásokat! Hagyjuk meg őket honvédeknek — de szurony helyét gépet, eszközt adjunk a kezébe — neveljük ki »gépgondozó«-nak. Akkor is »honvéd« marad, mert nemcsak kardvassal, de ekevassal is védik hazát.

Ha ezt megtettük, kettős kötelességet végzettünk: megvédtük a nemzeti vagyont és teljesítettük a szeretet és hála szent kötelességét.

Ui. Amit 1914-ben megírtam, abból nincs okom bármit is visszazívni. A számtételek a gépek értékében átlagban közel száz száza-

80-ik ábra. A bánkúti lófogu tengeri.

81-ik ábra. Bánkúti korai érésű simaszemű tengeri hosszabb csöveci.

valami lakatosiskolában gépszerelő-műhelyben mert megvan az alapja, eszmél arról, hogy nemcsak ökör és ló van, hanem gép is.

És ha mindezek dacára, az a majori gyerek jobban huz az állathoz, mint a géphez, még akkor sem veszett el a »gépgondozó« néhány jó szava és a gyerek játék-munkája. Mert amelyik béres, tehemes vagy kocsis gyerekkorában ott tett-vett a gépek és eszközök körül, látta, hogy miért kell szétszedni, összerakni, látta, hallotta, hogy miért hibázott és hogyan hibázott meg a gép, hallotta, hogy ennek miért nem szabadott volna megtörténnie — az a gyerek, ha majd legény vagy emberkorában befog abba a gépbe, az majd másképp, jobban és okosabban fog vele bánni, annak a kezén majd többet fog dolgozni a gép.

Nem a gépészek rontják el a gépet nálunk, hanem a béresek, kocsisok! És ha gyerekkorában eszmélt az a majori gyerek a géphez, béres vagy kocsiskorában sem felejtje el.

Pedig ezt könnyű elérni. Ott az a rokkant,

de a tisztítórongyot, meg az olajozó kannát más elbírja, csak néhány fillért kap azért, mert »játszva« dolgozott, az még szívesebben jön és az anyja sem bánja, ha maszatosan kerül haza — mert »napszámból« jött.

Ezeket a jeleneteket nem nehéz elképzelni — ezek nagyrésze mindennapi megszokott látvány, a többi pedig természetszerű következmény kell, hogy legyen. Az eredmény pedig oly hasznót jelent a mezőgazdasági üzemnek, amiről ma még számokban beszélni sem szabad. Lesz jó, hozzáértő gépész-sereg, lesz a géppel bánni tudó cseléd — ez pedig vagyont jelent. Ezt a vagyont egyszerű cseléd-fizetéssel, kicsiny napszámmal, néhány jó szóval, egy kis utánjárással meg lehet szerezni. Ez a gazdaság-vezető dolga legyen.

A magyar mezőgazdaságnak ma, statisztikai alapok után számítva, megközelítőleg 600,000.000 (hatszáz millió) korona tőkéje fekszik gépekben és eszközökben.

Ez a nemzeti vagyont jelentő nagy tőke,

lékkal emelkedtek. Hogy a cseléd-fizetésben mennyire — azt nem tudom, de gondolom, hogy maradt a régiben. Itélje meg az olvasó, volt-e értelme e közlemény sorozatnak és vessen számot, vajon tényleg hasznót hajtó eszelekmény lesz-e a »béna cseléd-gépgondozó« eszme létrehozása? — Talán igen.

Allamilag törzskönyvelt és elismert bánkúti tengerifajták.

Írta: Grabner Emil, m. kir. növény-nemesítő intézet vezetője.

Tengeritermelésünknek ugyanaz a hibája, mint a buzatermelésünknek, vagyis mindkettőnél arra van szükségünk, hogy a viszonyainknak a minél megfelelőbb és minél bővebben termő fajtáink legyenek, amelyek a reájuk fordított termelési költséget a lehető legnagyobb és legbiztosabb terméssel fizetik vissza. Habár sokféle, hazai és meghonosított külföldi tengerifajtánk van, azok egyike sem

82-ik ábra. Bánkúti lófogú tengeri csöveinek átmetszete.

olyan kielégítő, hogy annál jobb ne lehetne. A külföldi bőtermő fajtáknak rendszeren az a hibájuk, hogy a mi viszonyaink között későn érnek, a hazai fajták meg nem eléggé bőven termőek.

Ezen a hibán kívánunk segíteni az újabb tengerinemesítő munkálatok útján oly módon, hogy a korán és közepesen beéredő tengerifajták érési idejének megtartásával, azok termőképességét lehető mértékben fokozzuk, a késői tengerifajtáknál pedig a termőképesség legnagyobb mértékű fokozásával kapcsolatosan a fajta biztos beéredését is megtartsuk.

Az újabb tengerinemesítő munkálatok abban különböznek a régebbiektől, hogy azoknál nemcsak a vetésre kiválasztott csövek alakulása, csutka magaránya vétetik figyelembe, hanem mindegyik anyacsó külön vettetik és azt az ivadékaiban is felülbíralva, történik a nemesítendő fajta tökéletesítése. Ezen az alapon a nemesítő biztosabban kézben tartja a nemesítendő fajtát és azt a kívánt célnek megfelelően alakíthatja át. Erre a munkára nagyon szép példát szolgáltatott *József királyi herceg bánkúti uradalma*, ahol a közismert bánkúti lófogú tengeri a legutóbbi évtized folyamán ilyen módon kezeltetett és nagy fokban tökéletesedett, ezenkívül ugyanaz az uradalom céltudatos keresztezéssel egyúttal létesített egy simaszemű korai tengerifajtát, amely az eddigi tengerifajtáinktól eltérő jellegű és mint korai bőventermő tengerifajta bizonyára széles körben befogva válni a gyakorlati termelés körében.

Az állami növényfajta törzskönyvelő-bizottság ez év őszén mindkét tengerifajtát átvizsgálta törés előtt a bánkúti uradalomban és a fajtákat, valamint azok nemesítői kezelését megfelelőnek találván, a bánkúti lófogú tengerit felvette az állami növényfajta törzskönyvbe, a

85-ik ábra. Bánkúti simaszemű korai tengeri magja. A mag hosszukás lapos, miáltal a csó magrétege vastagabb.

bánkúti simaszemű korai tengerit pedig — miután az még más helyeken kipróbálva nincs — a nemesítettségre államilag elismerte. Ezt a két tengerifajtát, melyek közül a lófogú 20, a simaszemű 8 évi nemesítőmunka eredménye, az alábbiakban ismertetem:

A bánkúti lófogú tengeri már régóta ismeretes, széles körben elterjedt fajta, amely ott, ahol biztosan beéredő, bőven termő lófogú tengerire van szükség, nagyon jól beválik. Különösen előnye a jó termőképessége mellett a biztos beéredés, jó morzsolási arány és más lófogúaktól eltérő, kis fokban lisztes, nagy mértékben üveges mag, minek folytán őrlésnél kevés korpát szolgáltat. Csövei nagyok, vastagok, jól benőttek (80. kép), a magrétege mély, ami a képen a kibontott csomag során és a (82. képen) a kettétörött csöveken látható, a magja (84. kép) hosszú, üveges, narancsságra a piros és citromsárga színbe hajló változatokkal. Morzsolási aránya 88 % mag és 12 % csutka körül váltakozik. Bánkúton szeptember 15—20-án érik.

Ez a tengerifajta ott, ahol jól termő, idejében beéredő lófogú tengerire van szükség, már eddig is jól bevált. Az alföldi tengerividékeken még elég jól lehet utána buzát vetni, de tekintettel arra, hogy bőventermő, korán érő simaszemű tengerifajtára is nagy szükségünk van, *Baross László*, a bánkúti uradalom felügyelője, nyolcz évvel ezelőtt elhatározta, hogy ilyen fajtát is létesít.

Ebből a célból a bánkúti lófogú tengerit, amelynek nagyobb termőképessége, nagy, jól benőtt csövei, mély magrétege és hosszú magja volt az új fajtába átveendő tulajdonság.

84-ik ábra. Bánkúti lófogú tengeri magja.

keresztelte az *alcsuthi pignolettóval*, amelynek korai érése, piros, kemény, sima magja volt az új fajtába átveendő.

Ennek a munkának eredménye az új bánkúti simaszemű korai tengeri, amely 160—170 cm. magasra nő, középerős fejlődésű. Csövei alacsonyan a szárhoz simulóan nőnek, 18—20 cm. hosszúságúak, vastagok (81. kép), mindkét végükön jól benőttek (83. kép). Magja keményszemű, sárgáspiros, simaszemű, jellemzően hosszú, lapos (85. kép) és hogy a lófogú maghosszuságát milyen fokban örökölte, arra a 86. képen közlöm egy közönséges pignoletto tengeri magjának fényképét, amelylyel a 85. képet összehasonlítva, a keresztezés sikeres eredménye nyilvánvaló. A csövek morzsolási aránya 85 % szem és 15 % csutka között váltakozik és a fajta Bánkúton augusztus végén érik be.

Habár az új fajta öröklődése még nem teljesen tiszta, mert mint keresztezési termék szórványosan atavizál, az értékes gyakorlati tulajdonságai már annyira konstansak, hogy a fajtának ott, ahol korai bőventermő tengerifajtára van szükség, például ott, ahol putyitengerit termelnek, megvan az eddigieknél nagyobb fokú termelési értéke.

A fenti példa legjobban bizonyítja, hogy a céltudatosan végrehajtott nemesítő munkával a tengeri aránylag nem hosszú idő alatt teljesen biztos eredményre juthatunk. Ebben az esetben az utóbb ismertett fajtában egy nem éppen könnyű tenyészcél biztos kézzel végrehajtott megvalósítását látjuk. Amikor

83-ik ábra. Bánkúti korai simaszemű tengeri. A csó talpa, mely a jó benőtséget mutatja.

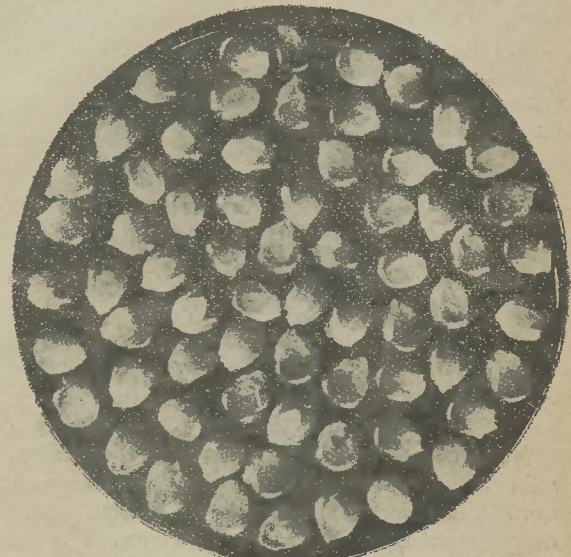
Baross az O. M. G. E. növénynemesítő-bizottságának múlt évi egyik gyűlésén ennek a tengerifajtájának mintacsöveit bemutatta, az osztatlan tetszést aratott, de ez csak egy példája annak, hogy mit lehet a céltudatos növénynemesítéssel létesíteni, mert a tengeri nemesítése terén ezzel a munkálatok nincsenek befejezve, hanem hogy Bánkúton mint más helyeken a további tökéletesítés munkája folyik, a termelő gazdákon mulik azután, hogy a nemesítő által létesített jobb fajtákat kipróbálva, általuk a saját termésüket és így az ország átlagos termésüket megfelelő mértékben megjavítsák, mert erre bizony a háború folyamán és azután is nagy szükségünk van.

Burgonyatermelésünk legfőbb hibáiról.

Irta: *Legány Ödön*, gazd. akad. tanár.

Ebben a már két évnél tovább dúló világforratagban a közéletkezés terén a lisztet adó gabonaféléken kívül kétségtelenül a burgonyának jutott a legfontosabb szerep. A főzéseknek alkalmas hüvelyesek vagy egyáltalában nem kaphatók vagy csak méregdrágán. Egyedüli reményességünk az istenáldotta burgonyában van, mely még mindig a legolcsóbb élelmiszereknek mondható. Méltán aggódhatunk tehát, vajjon nem-e fogy el addig, a míg az új termést kiszedjük és félve bontjuk ki a télire elvermelt készleteket, hogy nem-e romlott el sok belőle. Bátran állíthatjuk, hogy a burgonya valódi értékét csak most a világháború alatt ismertük meg, a miből kifolyólag szükséges, hogy a burgonya a gazdasági növények sorában nagyobb figyelemben részesüljön.

Hazánk burgonya átlagterméseinek hektáronként 79,5 métermázsa, illetőleg kat. holdanként 43,5 métermázsa felel meg, a mi igen gyengé-

86-ik ábra. Közönséges pignoletto magja. Összehasonlítással a bánkúti korai simaszemű magjához.

nek nevezhető. Hogy ez így van, annak maguk a gazdák az okai, mert figyelmen kívül hagyják azokat a fontos szabályokat, a melyek a burgonya termelésénél okvetlenül követendők. Semmi esetre sem lesz haszontalan dolg, ha az alábbiakban foglalom össze azokat a hibákat, a melyek okai a gyenge terméseknek.

Az első hibát a talaj hiányos előkészítésében találjuk. Az elővetemény tarlóját még ma is igen sok helyen nem buktatják azonnal alá. Meghagyják azt legelőnek s ezzel nem csak gyomosítják a táblát, hanem egyuttal gyarapítják is az ápolási munkák költségeit. De megnehezítik ezzel az őszi mély szántás munkáját is, a mit elhagyni nem szabad. Pedig hány helyen, még nagy uradalmakban is szomorúsággal láthatjuk, hogy a burgonya talaja csak tavasszal lesz felszántva. Nem kutatom ennek okát, csak rámutatok arra, hogy a burgonya sok könnyen felvehető tápanyagot kíván, a mit ebben a trágyaszegény időben a fagy hatásának kitett, őszzel felszántott talajban biztosabban talál meg. Mivel pedig az őszi szántással a talaj nyári kiszáradását is késleltetjük, a termések feltétlenül nagyobbak és biztosabbak lehetnek. Minden burgonyatermelő szabálynak tekintse tehát, hogy *őszi mély szántás nélkül nagy burgonyaterméseket várni nem lehet.*

Egy másik hiba, hogy a burgonyát kizsárolt, istállótrágyát régen látott talajba ültetik. Ilyen kiélt talaj száraz időjárás esetén még a vetőgumót sem fizeti vissza. Sohasem szabad tehát arról megfedekezni, hogy: *jó burgonyatermést csak jó termőerőben levő föld adhat.* A ki istállótrágyát a burgonya alá azért nem ad, mert félti annak izletességét, minőségét, azt megnyugtathatom, hogy ez főleg csak igen erős istállótrágyázásnál észlelhető. Különböztet is most ne arról legyen szó, hogy csemegeburgonyát hozzunk a piacra, hanem nagy tömeget, melylyel a közlemezést javítjuk, biztosítjuk. A ki pedig félti burgonyáját az istállótrágya minőségrontó hatásától, az szántsa az istállótrágyát még őszzel alá vagy adja az elővetemény alá. Műtrágyázásról most természetesen nem igen lehet szó, bármennyire is meghálálja ezt a burgonya. Hiszen a műtrágyák beszerzése lehetetlen vagy nehézségekbe ütközik. A mi készletünk van, azt adjuk inkább olyan növények alá, melyek az istállótrágyát el nem viselik, elsősorban a kalászosok alá.

A harmadik nagy hiba, a mit a burgonya termelésénél tapasztalunk, az, hogy a vetőgumó jószágára semmi figyelmet nem fordítanak. Eltekintve a vetőgumó megsérült, beteg vagy kicsirázott voltától, lépten-nyomon találkozhatunk azzal az eléggé el nem ítélhető eljárással, hogy a legszebb, legnagyobb gumókat eladják, a közép nagyságukat a háztartásnál használják fel s a visszamaradt apró, selejtes gumókat ültetik el úgy okoskodván, hogy ha ebből egy-egy fészkebe többet ültetnek, majd lesz jó termés. Ha valahol, úgy a burgonyánál áll az az alapigazság, hogy *a milyen a vetőmag, olyan lesz a termés.* És ha nem is a legnagyobb gumókat tanácsoljuk most ebben a burgonyaszük világban az ültetésnél használni, mert akkor nagy lenne a vetőgumó szükséglet, óva intem a burgonyát termelő gazdáinkat, hogy semmiesetre sem szabad apró gumót ültetni, mert az csak fejletlen, apró gumótermést szolgáltat. A magyarvári gazdasági akadémia növénytermelési tanszékének kísérleti terén már több éven át végeztünk termelési kísérletet annak bizonyítására, hogy a vetőgumó nagysága milyen befolyással van a termés hozamára s ezen kísérletnek ez évi eredményét a következő kimutatásban foglalhatom össze:

A burgonya neve	Használt vetőgumó	A kikelési sorrendje	Fejlesztés	Termés 2000 m ² -enként leg.	Jegyzet
Ideál	nagy	1	kifogástalan	517	kevés apró
"	közép	2	jó	465	—
"	apró	3	hiányos, beteges	303	sok apró
Koralle	nagy	1	jó	488	—
"	közép	2	jó	460	—
"	apró	3	hiányos	368	több apró

Nem végez tehát haszontalan munkát az, a ki a gumó átválogatását végrehajtja és nem jár rosszul az, a ki a vetőgumótól a nagyságot nem sajnálja, mert ezzel a termést majdnem megkétszerezi. Csakhogy az ilyen kifogástalan nagyságu ültetésre alkalmas vetőgumóból nem 10 q kell kat. holdankint, mint

a hogy azt a requirálási rendelet előírja, hanem legalább is 15 q. Ha a rendelet szerint jár el a gazda, akkor bizony csak apró gumót ültethet el, vagy kénytelen lesz a vetőgumót szeletelni, a mi mindkét esetben a termések esökkenését vonja maga után.

Miként a burgonyatalaj előkészítésénél arra törekszünk, hogy a földet gyommentessé tegyük, nemkülönben annak nedvességi állapotát szabályozzuk, hasonlóképpen ezt igyekszünk elérni az ültetés után következő ápolási munkákkal is. Sajnos, ezen a téren is igen sok kifogásolni való van. A burgonyatáblák inkább gyomtábláknak néznek ki és vannak olyan gazdák is, kik egyáltalában más ápolásban nem részesítik a burgonyát, mint egy felületen és későn adott töltögetésben. Az elültetett burgonya lassan csirázik s csak hosszabb idő múltán kel ki. Ezután is több hét mulik el, a mire a burgonya bokra beárnyékolja a talajt. Ezen hosszú idő alatt a burgonya talaja az összes káros befolyásoknak van kitéve. Vízkészlete egyre fogy és egyéb tulajdonságai is folytonosan romlanak, a minek csak a burgonya vallja kárát. E kritikus időn könnyebben átesik, ha kikelés után megfogasoljuk, majd 1—2 hét múlva megkapáljuk. Kivételesen ajánlják a burgonyatáblát még kikelés előtt megboronálni, más szóval *vakboronálásban* részesíteni akkor, ha a nagymérvű elgyomosodás veszélye forogna fenn, illetőleg, ha az elraktározott téli nedvesség mennyiségét kevésnek találjuk, ha tavasszal száraz napos időjárásnál félünk kell a talaj nagymérvű kiszáradásától, végül, ha a föld felülete megkérgesedett. Ilyenkor a vakboronálásnak nagy hasznát vehetjük, a mit könnyű fogással kell végeztetnünk. A vakboronálás iránya a sorokra részletes legyen, mert így a gumók kitépésének veszélye kisebb lesz. Azonban a kikelés után történő boronálás már a sorok irányában is végezhető, a mikor látjuk, hogy hol nem szabad a boronafognak nyomot huzni. A burgonya boronálásánál a fogást ökrökkel vontatjuk, mert ezek után sekélyebb lábnyomok maradnak vissza, illetőleg, mert a borona lassabb járásával annak ugrálása és szakító képessége kisebbedik, a talaj felső rétegét pedig szép lassan áttöri. Az el nem tagadható, hogy a burgonya boronálása némi kárral is jár, egynéhány gumó kiemelődik, kikelt csirák és hajtások letöredeznek. Ezért is fájnak tőle annyira a gazdák és kevés helyen látjuk ezt végrehajtani. A hajtások kitépése, egyes gumók kiemelése el nem kerülhet, a kár azonban elenyésző ahhoz a haszonhoz képest, a mely a boronálásból származik, mert az sem vitatható el, hogy gyomosodásra hajló talajon a csirázó vagy a fejlődés első szakában levő gyomot egy idejében adott boronálás gyorsan tönkre teheti, avagy fejlődését annyira gyengíti, hogy a burgonya csakhamar felülkerekedhetik azon. Ezenkívül a talaj felületének megporhanyításával megakadályozzuk annak kiszáradását. Természetesen, ha a vakboronálásnak előbb említett szükségessége fenn nem forog, akkor a vakboronálást elhagyhatjuk, mivel ebben az esetben a vakboronálással együtt járó kár felülmúlja a hasznot. A burgonya boronálását követő kapálás, majd a töltögetés mi nálunk igen sok helyen felületesen és későn végeztetik. Pedig ezek olyan munkák, melyekkel a termést nagy mértékben fokozhatjuk. *A töltögetés idejére vonatkozólag mindig betartandó szabálynak tekintsük azt, hogy ezen ápolási munkát a burgonya virágzása előtt kell végezni; keresztülvite lere vonatkozólag pedig, hogy a föld a burgonya körül jól megporhanyítsák, ezzel a megporhanyított földdel a bokor körülvételessék, miközben minden gyom kiirtassék.* Nagyban termelésnél töltögető ekéhez kell folyamodnunk, mely az *őszzel szántott földön** és megkapált burgonyánál elég jó munkát végez, különösen akkor, ha a töltögető ekét két hét múlva ismételtén járattuk. Különböztet a töltögető eké munkájánál arra éppen úgy kell ügyelnünk, mint a kézi kapálást végzett kifogástalan, de drága töltögetésnél, hogy a sorközökből felhalmozott föld fent tetőszerűen alakuljon. De ha e szerint járattuk a töltögetőt, akkor könnyen megeshetik, hogy a burgonyasorok arról az oldalról, a melyik felől először lesznek feltöltögetve, a talaj oldalra hajolnak és a következő fordulattal a lefeküdt szár földdel fedetik be, a mi a burgonya további fej-

lődését mindenesetre hátráltatja. Ezt kikerülendő, észszerűnek mutatkozik előbb csak minden második sorközben járattani a töltögető ekét, mi által a sorok csak egy oldalról töltetnek fel és csak 2—3 nap múltán lesznek a kihagyott burgonyasorok a másik oldalról töltögetve, mely idő alatt az oldalra hajlított szár felegyenesedik s a burgonya hiba nélkül feltöltögethető lesz.

Legvégül oka annak, hogy burgonyaterméseink csekélyek, az, hogy nem sokat törődnek gazdáink a fajtával. Igen sok helyen a termelt fajta ősrégi, a nagyszülőktől örökölt, teljesen elfajtott, gyengén termő és rossz minőségű, a burgonyabetegségek iránt pedig igen fogékony. Ezen a bajon csak úgy segíthetünk, ha *bótermő, nemesebb fajtával cseréljük ki a régit.* Ha pedig ilyen beszereztünk, akkor mindenképpen arra is kell törekedni, hogy ez megtartsa jó tulajdonságait, a mit okszerű termeléssel s az itt felsorolt hibák kiküszöbölésével érünk el.

A munkanapló.

Irta: Váradi Szabó János.

A Gazdasági Lapok múlt évi 52-ik számában röviden felhívtam a figyelmet a helyesen vezetett munkanaplóra, mint az öntudatos mezőgazdasági termelés egyik olyan segédeszközére, a melynek hiányában a rendelkező gazda az egyes termelési ágak igazi üzleti eredményeiről magának tiszta képet nem alkothat, azok kialakulási folyamatába betekintést nem nyerhet, ezek következtében tehát sem saját intézkedéseit és a gazdasági munka beosztását, sem közegeit nem ellenőrizheti (amazok helyes, vagy helytelen voltáról és emezek lelkiismeretes pontossága felett meggyőzően soha elfogulatlan bírálatot nem gyakorolhat, sem az okos takarékoság gyakorlására, a mire pedig, ha valamikor lehetett, úgy éppen ma van égetően nagy szükségünk) egyszóval tehát: örökre sötétben tapogatózunk.

A megfelelő helyességgel vezetett munkanapló tehát az a szövegnek, a melynek fényénél nemesak látóköriünk, felfogásunk és ítélőképességünk tágul, tisztázódik és megszilárdul, hanem ez szolgálatot megintgathatlan és megdönthetetlen alapot ahhoz, hogy ideálunkat: »az állandó és legmagasabb jövedelmet« nemesak tényleg elérhessük, hanem azt a folytonos továbbfejlesztés kapcsán meg is tarthassuk. Ebből tanuljuk meg azt a »kétszerkettőt«, a melyet a német gazda mindenkor annyira megmáshíthatlanul előtérben tart és a ki jórészt ennek alapján nem sajnálja a néha igazán fényűzősszámba menő beruházásait gazdaságától. Az ezen az alapon szerzett adatokon felépült számítások segítségével válik a gazda gazdaságának igazi »lelkévé«, ezek alapján tanulja meg igazán szeretni és becsülni gazdaságát annyira, hogy abban életecéliját, szórakozását egyaránt feltalálván, mindinkább hajlandó lesz annak felvirágoztatására a legmesszebb menő áldozatokat is minden téren meghozni. Vagyis a munkanapló adatai nélkül a gazdaságunk üzemét a legcsekélyebb mértékben is érdeklő legegyszerűbb elszámítások, de még inkább a jövedelmi számítások összeállítására képtelenek vagyunk, mert kezeinkből hiányzik a költségeknek egy nagyon is tekintélyes része, t. i. a fogatos és a gyalogos erő munkaköltsége, a mit pedig a megfelelő helyességgel vezetett munkanapló nélkül összehozni sehogy sem tudunk, ha csak önámításul a »haból« szedett adatok utvesztőjébe nem tévedünk.

Hogy ez nem lári-fári, annak dokumentálására saját gyakorlatomból hozom fel, hogy én is az így nyert alapokra fektetett sok évi pontos számításaimmal és az ezek nyomán fakadó tényleges eredményekkel értem el azt, hogy *uraságom az utóbbi (1902—1911) rövid tíz esztendő alatt a kezelésem alatt lévő birtokon a telektőke értékének 37.08%-át volt hajlandó beruházni, a minek eredménye az lett, hogy ezen idő alatt a birtok összértéke nem kevesebb, mint 131.40%, azaz egyszázharminczegy és négytized százatékkal emelkedett* akkor, a mikor a telektőke számításba vett értéke katasztrális holdanként 1183 koronával szerepelt, holott pedig ezt a valóságban jóval felülfizették volna, mert hiszen azért valóban 1480 korona vételárat ajánlottak fel.

Efféle alapos számításokat tehát csak úgy vé-

* A csak tavasszal felszántott talajon a töltögető eke megkelet hoz felszántó.

gézhetünk, ha az ezekhez szükséges pontos adatok megfelelően rendelkezésünkre állanak. E tekintetben a készpénzben fizetett kiadásokat még csak valahogyan a megfelelő könyvekből a legtöbb esetben összeszedhetjük, de ez nálunk még csak egy része a munkaköltségeknek, mert hiszen munkásaink javadalmazását a készpénzen kívül termények és egyéb természetbeli járandóságok is képezik, a fogatos erők költségei pedig — egyes kivételektől eltekintve — (u. n. pénzes igák) főleg ilyenekből állnak ki és ezeknek az egyes üzletágakra való felosztása csakis akkor lehetséges, ha a végzett munkákat, illetve ezeknek a hovaforrását rendszeresen és pontosan elkönyveljük s erre szolgál a munkanapló. Hogy milyen nagy értéket képvisel az igás erő fenntartása, annak feltüntetésére szolgáljanak egy nem is egészen 2000 kat. holdat kitevő alföldi belterjes uradalom 1912. évi adatai, a melyek szerint a 140 darabból álló igásokör állomány fenntartási költsége 37.191, a 72 darabból álló igásló állomány fenntartási költsége pedig 37.187 koronát tesz ki, a hozzávaló személyzet (kocsis, béres, ostoros stb.) költségein kívül, a miből akkor egy ökör munkanapra 173, egy ló munkanapra pedig 272 fillér esett; de hát hol állunk ezektől ma és a közel jövőben? ...

Mielőtt azonban a múlt évben tett ígéretemet — mely szerint a munkanapló beosztását és a vezetésére vonatkozó utmutatást megadnám — beváltanám, a gazdasági vezetés sarkkövét képező »rendelkezésről« kell röviden szólanom, mivel általában úgy találtam, hogy vajmi kevés ama gazdák száma, a kik ezt a mozzanatot cél-tudatos pontossággal végeznék és ugyancsak ritkán akadunk olyanokra, kik a napi rendelkezést írásban adnak ki, hanem a rendelkezés alkalmával a szőnyegen levő munkákat legfeljebb csak felsorolják és jó, ha azokat a megbeszélésnél némi tárgyalásra méltatják, de az igás- és gyalogos erő beosztását már többnyire a béresgazdára, vagy öreg béresre bizzák. Hogy az így vezetett gazdaság mennyi olyan jövedelem-től marad el, a mi a megfontolt, utolsó állatra és munkásra kiterjedő megmondott, tervszerű és praktikus rendelkezés mellett — ugyanazon egyéb körülmények között — biztosan elérhető, annak kimutatásába ezuttal nem bocsátkozhatom, de szent meggyőződésként — saját tapasztalataim alapján — mondhatom, hogy *azokról mindenki hovatovább meggyőződnie fog, a ki a napi rendelkezését „előre” jól átgondolva és megfontolva, magának tervszerűen papíron kidolgozza és ezen az alapon adja ki napiparancsát.* Hogy a rendelkezést szóval, avagy írásban adja ki, az ugy embereink intelligenciájától, mint a munkálatok jellegétől, illetőleg a rendelkezés alatt álló állomány nagyságától, tehát a rendelkezés terjedelmétől és még egyebektől is függ, de minden tévedés és főleg a mindennapi »elfelejtés« kiké- rülése céljából megfelelőbb azt mindenkor írásban kiadni. Mert ilyen alapon a kormányzás gyeplője folytonosan a rendelkező gazda kezében van keményen tartva, a minnek a súlyát minden rendelkezés alatt álló egyén kell hogy érezze. Attól pedig éppen nem kell tartani, hogy ez által felügyelő személyzetünk önállóságán ejtünk csorbát, vagy önállóságukban őket megintatjuk, de sőt úgy tapasztaltam, hogy ezzel a rendszerrel inkább beléjük neveljük az az iránt való képességet és ezt tovább fejlesztve mind- inkább, úgy annyira megszilárdítjuk a bennük az önálló, mélyebb gondolkozást és gondosságot, hogy évek múltán egyes ügyesebb embereink valóban képesek lesznek arra, hogy az igás- és gyalogos erő napi beosztásának sablonos részét kifogástalanul összeállítsák, de arra már nem igen mutatnak tehetséget (de meg hiányzik is a hozzávaló képzettségük és érzékük, nemkülönben a helyi üzemi ismeretük is), hogy minden intézkedésüket az eszmény (t. i. az állandó leg- magasabb jövedelem) átvérsése jellemezzen, már pedig — sajnos — igen jól tudjuk, hogy milyen csekély százaléka bír még az akadémiát végzett egyéneknek is evvel az erénnyel. Ezért tehát még akkor se adjuk a gyeplőt ki a kezünkbe, ha véletlenül annak kezelésére akad is látszólag megfelelő emberünk.

Hogy pedig az írásban kiadott rendelkezés egyrészt külön munkát ne okozzon, másrészt pedig hogy az a munkanaplóba való elkönyvelésre is alapul szolgáljon, valamint hogy az a szükséges számú példányban is rendelkezésre álljon, erre a célra legmegfelelőbbnek találtam az olyanféle berendezkedést, mint a vasutnál a

feladóvények kiállításánál ott nos, hogy t. i. a legvékonyabb papírra készített nyomtatványt annyiszor összehajtott kivitelben használtuk a megfelelő rovatolással és beosztással, a hány példányban arra szükségünk volt, illetőleg mivel nálunk minden rendelkező tisztnek segédje is volt, a rendelkező lap kiadását két példányban véltem megfelelőnek, a melyek közül az egyik a segédnek, a másik pedig a gazdának adatott ki, az eredeti példány pedig a rendelkező tiszt- nél maradt. Tehát ebből a nyomtatványból 3—3 példány úgy volt összehajtott, hogy azok rovatolása és szövegezése teljesen fedte egymást és az indigó papirlapok megfelelő behelyezésével a zinkpléh aljazaton a rendelkezésnek egyszeri írással való megírása nemcsak elegendő volt, de a keletkezett másolatok az eredetivel azonosak is lettek s így a rendelkező sajátkezü írással kapta azt mindenki kézhez. (Ha erre a célra nyomtatványt készítettünk: az állandó, vagy gyakrabban szereplő megnevezéseket, illetőleg tételeket előnyös ebbe mindjárt belenyomatni, mivel így az ezek beírására fordítandó időt is megtakaríthatjuk. A nyomtatvány ára ugyan ma jóval magasabb, mint a háború előtti időkben volt, de azért semmiesetre sem lehet az olyan magas, hogy a ráfordított — aránylag minden- esetre csekély — költséget az ebből származó sok-sok és nagy előny és biztonság nagyon sok- szorososan felül ne mulná.)

A rendelkezésről szólván, arra a nagy és eredményeiben végzetes tévedésre kívánok rámutatni, a mi közöttünk él s a mely szerint az egyes gazdasági munkáknak a rendelkezés és végrehajtás tekintetéből különböző fontosságot tulajdonítunk és itten ehhez képest méltányoljuk azokat, holott pedig a helyes valóság az, hogy az összeredmény, vagyis az állandóan magas jövedelem nézőpontjából minden munka egyenlően fontos és csak a termelő értéke különböző, vagyis a jövedelem létrehozásában momentán vesznek azok más-más arányban részt, de az összjövedelemre gyakorolt hatása egyiknek sem kicsinyelendő le. *Azonban a munkának ezt az egyenjogúságát nemcsak elismernünk, hanem teljesen átérznünk is kell.* A szokásos megkülönböztetés oka jórészt ismereteink hiányosságában keresendő és annak tudható be, hogy mindenkor csupán a kész dolgot vesszük figyelembe és ennek a kockázatát és veszteségét látjuk, de a csekélyebb fontosságúknak látszó munkák elhanyagolása nyomán elmaradt haszonra távolról sem gondolunk. Meglátjuk pld. a tulérért gabona elpergését, ezért lorszírozzuk az aratást, *de azt már észre nem vesszük, vagyis azzal nem igen törődünk, hogy az elodázott, vagy éppen elmaradt fogasolás következményeiben milyen kárt, sőt esetleg veszedelmet rejt magában.* A munkák valódi értékének szem elől tévesztésén ered az a sok csalódás, a mi min- ket lépten-nyomon ér és ezért tartunk mindenkor szem előtt vezérelvül azt, hogy *a dolgok mélyére tekintve, a gazda nézőpontjából, a maga nemében minden munka egyenlően fontos és csak az időhözköttőség tekintetéből lehet még azok között némi különbséget tenni,* mert a gazdasági munkák egymást soha sem helyettesíthetik, a pótlás meg nagyon is keserves.

A rendelkezés összeállításánál akként járjunk el, hogy a munkanaplóban együtt elkönyvelendő címek, illetőleg tételek lehetőleg egymás szomszédságában szerepeljenek, mert a míg a rendelkező lap arra való, hogy minden egyes munkánál — a maguk sajátsága szerint — szereplő erők mikénti beosztását és csoportosítását részletesen, a munka helye és mikéntisége szerint mutassa ki, addig a munkanaplót már pld. a fogasolás, hengerezés, tárcsázás stb.-nél felhasznált erő ebből a szempontból csak ritkán és csak akkor érdekli, ha speciel az efféle műveletek költségei iránt óhaj- tunk tájékozódni, ellenben a munkanapló arra hivatott, hogy az egyes növénytermelés és állattartási üzletágaknál igénybevett fogatos és kézi erőt tüntesse fel. Mindazon- által azonban ez a csoportosítás a világért se történjen a rendelkezés érthetőségének a rovására, mert hiszen a rendelkezésnek mindenké- előtt olyan világosnak kell lennie, hogy azt azok, a kiknek az szánva van, könnyen és teljesen meg- és átértsék és azon minden körülmények között biztosan eligazodni tudjanak. Ezért a rendelkező lapon a munkák csoportosítása több- nyire a munka helye szerint lesz csak helyén-

való, de ezzel is csak az illető felügyelő köze- günk munkáját, a ki az igás és a gyalogos erőt beosztja és egyuttal az ellenőrzést könnyítjük lényegesen meg.

Rendelkező lap.

fogató darab	fogató darab	Cseléd férfi	Cseléd nő	gyerm. férfi	gyerm. nő	Állandó munkás szám		Nap- szám	1913. márczius 31-én
						Állandó	Nap- szám		
12	2	4	5	1	1	1	1	1	Igás állatoknál takarmányoz
12	2	4	10	1	1	1	1	1	Hízó ökröknél
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Pulykáknál
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Bíjeli ör
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Műhelyekben
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Beteg
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tárcsáz A Vlb. tábl. czukorr. alá
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Weederez
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tömörít
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Vet
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Fogasol
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tárcsáz Bllb.
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Weederez
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tömörít
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Vet
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Fogasol
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Weederez A Vlb.
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tömörít
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Vet
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Fogasol
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Vet A Vlb.
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Fogasol
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Buzát fogasol B. Vlb.
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Építő javítás
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Uj hízóállathoz faanyagot szállít
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Mezői vasut fenntartás
12	2	1	1	1	1	1	1	1	C. répatábla körül barázdát takarít
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Faültetés
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Mag czukorrépat ültet
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Gy. korlaton
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Sorozáson
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Tehéncsésznel.
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Vetés ör
12	2	1	1	1	1	1	1	1	Összesen

A bemutatott rendelkező lapon látható a rész- letezés és csoportosítás, a mely a munkáknak a munkálatok helye szerinti együttes feljegyzésé- ben jut kifejezésre. Ezen, előbb a jórészt állandó természetű tételeket követőleg, az időszereleg legfontosabbak és ugy a többiek következnek. A gazdaság rendelkezési állománya a feltün- tetett napon 41 igás ló, 78 igás ökör, 56 cseléd és 113 napszamosból állott s ez a mennyiség az előző nap estéjén az ott feltüntetett beosztást nyerte azzal a különbséggel, hogy akkor még sem a beteg, sem a sorozásra menő cselédek száma nem lévén tudva, ezek mint produktív erők vétettek számításba, ezenkívül este a ren- delkező lapon a fogatokhoz beosztott összes gyalogos erő mint „cseléd” lett feltüntetve s ezen kalkulációból kitűnt az, hogy az iga mellé hány napszamos lesz szükséges és csak ezt kö- vetőleg történt a napszamos létszámnak a meg- felelő beosztása oly hozzáadással, hogy — em- beri számítás szerint — csak a barázdatakarító férfi és a magezükorrépat ültető gyermek nap- számosok száma szenvedhet változást ahhoz ké- pest, a mint a községből kijövő napszamosok létszáma azt meghatározza. Tehát a tényleges munkaszerinti személybeosztás teljesen ama felügyelőközeg hatáskörét képezte, a ki a ren- delkező lapot ezen célból kézhezvette és azt a munkanaplóba leendő elkönyvelés céljából a valóságnak megfelelően átjavította. A bemu- tatott rendelkezési lap tételeit ama célból szá- moztam meg, hogy majdan a munkanaplónál azok együvértartozandóságára rámutassak; összeáll- tásából kiviláglik a homloktérben álló az a vezérelv (az állandó magas jövedelem elérése), a melynek szelleme a rendelkezőt átha- totta, a ki ennek folytán minden tényezőt a biztos cselekvésnek nemcsak tudatával, de átérzésével is igyekezett felruházni, a mit még a rendelkező lap másik, tiszta felére felírt különféle utasítások (a miket helyszüke miatt be nem mutathatok) egészítették ki oly- képpen, hogy attól — a mint mondani szokás — a rendelkező minden tekintetben csakugyan nyugodtan alhatott volna. A kimutatott napon tehát 3 táblán czukorrépat, egyen pedig takar- mányt vetettek és az ezzel együttjáró művele- teknek minden egyes mozzanata táblák szerint külön-külön felíratott, mi által a beosztást végző egyén munkája lett lényegesen megkönnyítve, jóllehet, ezt a munkanaplóba történő elkönyve-

A világ legjobb

harmonikái

Orgonahang, 2 váltóval 9 kor., finom 11 kor. Osodásan erős hang, 8 igaz váltóval 14 kor. Egész zenekari hang 4 igaz váltóval 17 kor. Erős aól hangok 18.—, 20.—, 25.—, 40.— kor. Finom kétsoros harmonikák, három- sorosak, gramatikus hangok is készílnék.

Arjegyzéket az összes hang- szerekről ingyen küld

MOGYORÓSSY GYULA

királyi szab. hangszergyár

Budapest, Rákóczi-ut 71.

léshez nem igényeljük, mert hiszen, a mint azt látni fogjuk ott, az itt szereplő tételeknek csak egy töredékére lesz szükségünk. Persze az ilyen rendelkezés a rendelkező részéről némi áldozatot kíván, de hát a *biztos eredmény reményében mi nem kíván áldozatot tőlünk?* Annyit azonban határozottan állíthatok, hogy nagyon kevés olyan áldozatot hozhatunk, a mi ennél busásabban kamatoznék! Mert ha ezt megszoktuk, a saját gondolkodásunk és gondosságunk mintegy olyan iskolázottságot nyer a munkák beosztásánál, hogy a gyakorlat, gyorsaság és főleg a biztonság által nemcsak embe-reink előtt teszünk igen nagy tekintélyre szert, hanem őket is hasonló gondolkodásra és gondosságra szoktatva, a közreműködők összessége mindenben bizonyos rendet és pontosságot, fegyelmet szokik meg és hogy ez mit jelent egy gazdaságban, azt mindenki megítélheti és teljesen feleslegesnek tartom fejtegetni.

A rendelkező lap függélyes rovataiba írjuk az egyes munkákhoz beosztott igás- és gyalogos erő mennyiségét, a hol a fogat rovatban a számok mellé helyezett kitévő (koeficiens) azok számbeli erősségét jelenti, pl. $1^2 =$ egy kettes $1^6 =$ egy hatos stb. fogat, ezt a megjelölést is közegeink könnyebb eligazodásáért tesszük. A rendelkező lapnak az itt nem közölt felére irt utasítások is csak olyan „schlagwort“-okban adatnak, a mit közegeink jól megértenek és csupán az olyan figyelmeztetések iratnak ki, a melyeknek elfelejtéséből nagy hátrány, vagy éppen kár származnék.

Hogyan védekezhetünk hernyóenyv hiányában a téli araszolók ellen?

Irta: Kadocs Gyula

a m. kir. Rovartani Állomás adjunktusa.

Az utóbbi években sajnosan tapasztalt pusztításaik révén oly sokat emlegetett téli araszolók ellen, és pedig elsősorban a *téli kis araszolók* (*Cheimatobia brumata* L.) ellen — mert a többi téli araszoló-fajok figyelembe nem jöhető számában mutatkoztak csak — közismerten a *hernyóenyves övekkel* védekezünk. A megfelelő időben és módon ősszel kikötött hernyóenyves övekkel a gyümölcsfáink jövő évi lombozatát és termését fenyegető veszélyt még a csirájában s teljes sikerrel elfojthatjuk.

Az immár harmadik éve dúló világháboru azonban emez, a béke boldog napjaiban megállapított és a béke boldog napjaiban minden fennakadás nélkül keresztül is hajtható védekezési haditervünket keresztülhuzta s minket egy újabb haditerv kidolgozására készítetett. A jó hernyóenyvek gyártása — a milyennek a kísérletek és gyakorlat alapján az *Avenarius*-féle (Pozsonyligetfalu) *Sotor* hernyóenyv is mondható — egyrészt a munkaerő hiánya, másrészt a gyártáshoz szükséges nyersanyagok beszerzésének óriási nehézségei miatt szünetel s így a védekezni óhajtó gazdák még drága pénzen sem juthatnak megfelelő jó enyvhez. A kik az araszoló-veszedelmet a multakból, saját kárunkon, nyert tapasztalatok alapján a maga teljességében felfogni tudják, méltán aggodalommal gondolnak a jövő tavaszra. Pedig aggodalomra nincsen okuk; mert igaz ugyan, hogy hernyóenyv nincs és így nem lehet a hernyóenyves öveget sem alkalmazni, azonban az azóta megállapított újabb védekezési eljárással, ha nem is a teljes, de mégis a *majdnem teljes* siker reményében vehetjük fel a küzdelmet a mi szűkebb harcsterünkön: a gyümölcsöseinkben a mi speciális ellenségeinkkel: az araszoló-hernyókkal.

Ez az újabb eljárás pedig: a gyümölcsfák *kora tavaszi megpermetezésére uránia-zölddel*. Az uránia-zöld a közismert schweinfurtt-zöldnek növényvédelmi czélokra javított alakja; gyártja a *Chemische Fabrik Schweinfurt*-ban, árusítja nálunk: *Diamant és Mérei* (Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a szám); ára eddig kg-onként 3 kor. 75 fil. volt, e sorok írásakor: 4 korona. Erős mérég lévén — állítólag 50—60% kötött arzénos savat tartalmaz — csakis hatósági engedély felmutatása mellett vásárolható s ugy a munka alatt, valamint a munkán kívül a legmesszebbmenő óvatosságot, elővigyázatot követeli, hogy sem családjában, sem a munkásokban, sem hasznos háziállatban kár ne essék. A szer hatásának magyarázata igen egyszerű: a fészedező lombozatra mérget permetezünk, ez rászárad a levelekre, innen az ezekből

rágó hernyók bélesatornájába kerül, miáltal a hernyók elpusztulnak.

A *permetezőfolyadék készítése* a következő: 100 liter vízbe 80—100 gramm uránia-zöldet mosunk, majd a folyadék maróhatásának közömbösítésére megfelelő mennyiségű mésztejet öntünk hozzá. Olyan módon készül tehát, mint a bordói lé. A pontosan lemért uránia-zöldet előbb egy tálban kevés vízzel alaposan össze gyurjuk, összekeverjük s csak azután öntjük a vízbe, hogy összecsomósodását ily módon elkerüljük. A mésztejből 9—10 liternyi kell, ennek vizét a kimért 100 liter vízből szoktuk venni, hogy így pontosan (a mésztejjel együtt) éppen 100 liter folyadékunk legyen. Miként a bordói lé készítésénél, itt is a lakmuszpapirossal győződünk meg a folyadék közömbös, vagy maró természetéről, mely utóbbi esetben további mésztejhozsáöntés válik kívánatossá. Mindaddig, míg a veres lakmuszpapirossal kék reakciót nem mutat. A folyadék közömbösítésére mindig kiváló sulyt helyezünk, nehogy későbbi meglepetéseknek legyünk kitéve: vagyis a lombozatot a maró folyadékkal leperzseljük.

A *permetezés ideje* akkor érkezett el, a mikor a fa már kihajtott, a mikor van már fészedező levél és ezen rágó hernyó. Tudjuk a téli araszolókról, hogy ezek a petékből már akkor kelnek ki, mikor a fakadás még meg sem indult. Az apró hernyócskák befurakodnak a duzzadó rügyekbe s ezek belsejéből táplálkoznak. Ilyenkor — sajnos — még mit sem tehetünk ellenük, mert véde vanunk mindenféle külső beavatkozás ellen. Ezt a kártételüket némán kell tűrnünk mindaddig, míg nemsokára erőteljesen megindul a fakadás, a lombfésülés. Ha ez az újabb védekezési eljárás a réggivel (a hernyóenyves övekkel történővel) szemben a versenyben némileg elmarad, a hátrány okát egyedül abban a tételezésben kell látnunk, a melyre az araszolók kibuvásától a lombfakadás megindul-táig kárhozható vagyunk. Ez idő alatt ugyanis a hernyók zavartalan pusztíthatnak a leendő lombozatban és termésben. Mihelyt azonban a fán már mutatkozik levél, szóval: van már mit permeteznünk, gyors munkához láthatunk.

A *permetezés keresztülvételére* különös gondot fordítsunk. Ne feledjük el sohasem, hogy nem magát a hernyót kell meglocsolnunk, hanem csak a levélzetre akarunk mérget juttatni, hogy abból rágjon majd a hernyó. Hogy ha ezt nem feledjük, akkor a permetezést is helyesen fogjuk elvégezni, mert megértjük, hogy miért kell a permetnek *finoman porlasztva*, szinte *ködszerűleg* esnie a lombozatra; miért *nem szabad* egy-egy helyen *hosszabb ideig állni* s innen a fának egy-egy részét *hosszabb ideig* permetezni, hanem miért kell *lassan* ugyan, de *tovább haladni a fa körül* s csak később, mikor a permet már megszáradt, esetleg fél nap múlva, vagy akár csak másnap, *újra visszateérni* s újra megpermetezni a fát. S czélunk az, hogy minél több mérget, minél egyenletesebben elosztva juttassunk a fakoronára. Ha locsolva permeteznénk, ha a permet nagy cseppekben és bőven érne a lombozatot, akkor legnagyobb részben a földre csurogna le. Épp így, ha bár finom permetben hull is a mérég a fára, de egy-egy helyre hosszabb ideig, a finom szemcsék csakhamar nagyobb cseppekbe összefolynak s szintén a földre peregnek. Tehát: *inkább többször permetezzünk*, de *egy-egy ízben kevesebbet*; a méregből így több lesz a fán, alig pazarlódik el belőle valami s a fának minden egyes részére egyenletesen elosztva jut belőle. A munka így gyorsabban halad s mert anyagkiméléssel is van egybekötve, olcsóbb is. E mellett a czélunk is jobban megfelelő.

Szeles időben nem permetezhetünk, ellenben egy kis levegőáramlás nem akadályoz a munkában minket, mert a szél irányában permetezhetünk s később, mikor a levegő nyugodt, avagy az áramlás megfordult, az ellenkező oldalról is megpermetezhetjük a fákat. A permetező egyén ügyeljen arra, hogy a szél a permetet arczába ne csapja, hogy ne lehelje be és ruháját ne áztassa meg vele. Permetezés után pedig s minden étkezés előtt kezét meleg vízben alaposan mossa meg. Erre magunk ügyelünk, sőt határozottan követeljük a munkástól, nehogy elnézés, vagy gondatlanság miatt esetleg holtig tartó kellemetlenségeket, lelkiismereti furdalásokat okozunk magunknak.

Tudnunk kell azt is, hogy az uránia-zöld nem oldódik a vízben, tehát idővel fajsúlyánál fogva a kád, nemkülönben a permetezőgép aljára üle-

pedik le. Ezért minden gépbe töltés esetén előbb a folyadékot alaposan föl kell kavarni, nemkülönben permetezés közben is a munkásnak többször meg kell rázogtatni a hátán levő gépet, hogy a leszállt mérég ismét felszálljon a folyadékba, mert különben egyenlőtlen elosztásu lenne a folyadékban: eleinte alig-alig valami, később meg nagyon is sok jutna belőle a lombozatra.

Az uránia-zölddel való *permetezést később megismételjük*. A lomb egyre nő, újabb levelek fészeken ki, így a meg nem permetezett, tehát mérgmentes hernyólegelő is egyre nagyobb lesz. Ezen pedig minden baj nélkül tovább fejlődhetnek a kártevők. De meg újabb hernyókártevők is mutatkoznak később: a le nem szedett hernyófészkekből előbuvott *galagonya- és sárgafaru pillének*, a le nem tisztított petecsomókból kikelő *gyűrűs- és gyapjaspille*, továbbá a *pókhálós molyok*, valamint a *levél-sodró pillék* számtalan hernyói is — ezek mind a lombnak esnek neki, tehát permetezzük meg újra a fáinkat, hogy ezek is elpusztuljanak téli araszoló társaikkal egyetemben. A szükséghez képest még később is permetezhetünk, egészen június végéig, szünetet csak a fák virágzása alatt tartunk az ekkor szorgalmasan gyűjtő *méhek* miatt, hogy meg ne mérgeződjenek, se mérget ne vigyenek haza kaptárjaikba. A gazda, sem a fogyasztó ne féljen az ilyen módon kezelt fák gyümölcsének élvezésétől, mert egyrészt az egy-egy gyümölcsre került mérég végtelenül kis mennyiséget tesz ki (hiszen 100 literre is csak 80—100 grammot veszünk!), másrészt pedig még ezt a kevés mennyiséget is szüretig az eső, harmat lemossa, vagy az a gyümölcs viaszos felszínéről magától leperreg.

A fák alatt azonban ne termesszünk olyan konyhakerti növényeket, a melyeknek földfeletti részeit közvetlenül fogyasztjuk, így, salátát, káposztát, spenótot stb.-it. Ha fű terem a fák alatt, akkor ezt azon esetben, ha nemsokára etetésre kerülne, permetezés előtt lekasáljuk; ha azonban még alacsony, aggodalom nélkül meghagyhatjuk s permetezhetünk miatta, mert kaszálásig a harmat, eső rég lemosta már a permetet róla, azonkívül új hajtásai teljesen mérgmentesek lesznek — így hátrán etethető.

A háboru minden téren változásokat idézett elő, hullámai a közélet, foglalkozásunk, életrendünk legelrejtettebb zugaiba is behatoltak. Így változást idézett elő még a rovarok elleni védekezés terén is. A kutató ész azonban nem nyugszik pillanatra sem, azt levern nem lehet; a változott viszonyok között is talál módot, ha kell többet is, a melynek segítségével a létünk ellen irányuló fejszecsapásokat könnyen felfoghatjuk — ha akarjuk. Mert csak akarat kell!

A málna.

(Málnaszeder; boldogasszony csipkéje.)

Irta: Ferenczi Endre, m. kir. állami kertész.

A málna művelése, mint a többi bogyós gyümölcsöké általában, hazánkban még eddig okszerűen alig történik. Eltekintve erdővágásokban, cserjésekben vadon előforduló néhány ezer tőtől, gyümölcsöseinkben, házikertjeinkben csak elvétve találunk egy-egy málnatövet; ez is idővel elvadul, elsűrűsödik, mely esetben azután több a mérgeződés vele, mint az öröm s végső megoldásként felhagynak művelésével.

A málna zamatos termése főként szörp és izként értékesül, de készíthető belőle eczet, zselé, bor stb. Nyers fogyasztásra is alkalmas; puha állományu husa miatt nagyobb távolságra nem szállítható, különben is a leszedés után néhány óra múlva már erjedésre is hajlandó.

A növény maga általában igénytelen: a taliszáraz talajt és tal árnyékos fekvést kivéve mindenütt díszlik. Legjobban érzi magát felvidékiünk erdeiben, ahol a felhalmozódó nyers humusz tenyészetére igen kedvező, annyira, hogy sok esetben buja növekedésével a vágások mesterséges befásítását akadályozza és az apró csemetéket elnyomja.

Nagyobb gyümölcsösökben; köztes terménynek alkalmazható; házi kertekben a kerítés tövében szoríthatunk neki helyet. Az előbbeni esetben a sortávolság 1.50—2 m., a növény-távolság 1 m. legyen. Házikertekben 1—1.20 m. lesz a legmegfelelőbb távolság.

Művelése történhetik sodrony mellett, vagy

szabadon álló tövekkel. Ha sodronyt használunk, akkor 3 sor sodronyra lesz szükségünk. Az első sor a föld felszínétől 50 cm. magasságban, a második az elsőől ugyanennyire, a harmadik a másodiktól 40 cm.-re feszüljön vízszintesen. Ez a művelési mód rendkívül előnyös, mert a hajtások egyenletes elosztása könnyű, azonkívül a nap bőségesen éri a növényt és talajt. Szabadon álló töveknél is szükséges karóhoz kötni a málnát, hogy szilárdabb állást biztosítsunk neki.

Ültetése tavaszkor történjék, az előzőleg jól megtrágyázott és felásott talajba. Elültetés után a vesszőket kikötözzük és egyuttal meg is metszük a málnát. Ez utóbbi munka igen egyszerű, amennyiben a vesszőket körülbelül 50—60 cm hosszúságúra vágjuk vissza. A következő év tavaszán a vesszők felső rügyeiből előtörnek azok a csucshajtások, melyek a termést fogják adni. Egyidőben a gyökértörzséből is sok hajtás fog fakadni, melyek a nyár folyamán a kétéves vesszők hosszúságát fogják elérni. Még a fakadás kezdetén kiválasztunk (talajunk táplálóképessége szerint) 3—6 hajtást, a többit több távolságra elvágjuk. A megmaradt hajtások mindjárt kikötözendők. Összel a kitermelt két éves vesszők — melyek különben is elpusztulnának — többől kivágandók; a megmaradt egy éves vesszők hegye pedig visszametszendő. Sokan ajánlják a vesszők érintetlen meghagyását, azonban a visszametszés következtében a termés zamatosabb és nagyobb lesz. Igaz viszont az is, hogy az egyéves vesszők érintetlen meghagyása nagyobb termést eredményez.

A hollandi művelés megegyezik az eddig elmondottakkal; az eltérés csupán annyi, hogy a kétéves 3—4 vesszőt jobbra és balra levert alacsony karóhoz kötik (hasonlóan, mint a szőlőben a szálvesszőt), a tartalék hajtásokat pedig szabadon hagyják felfelé növekedni.

Tömegtermesztésnél a sodronyok kifeszítése rendszerint elmarad, mert alapjában ez drága művelési mód. A sorokat az ilyen nagyarányú telepítésnél 3 m.-re, a növénytávolságot 50 cm.-re veszik. Az első években a sorközöket zöldség-, burgonya-, répa- stb. termelésre lehet kihasználni. A bőséges trágyázás itt elmaradhatatlan és az istálló vagy zagyvatrágyán kívül a kaimittal, szuperfoszfáttal és chilisalétrommal való trágyázás is szükséges.

A málna szaporítása a régi tövek szétosztása, tősarjak, vagy a melegágyba előzőleg meghajtatott gyökérdarabok, végül magvetés útján történik. Egyes fajták nem hoznak tősarjakat, ezeknek a szaporítása még bujtással is keresztül vihető.

Fajta tekintetében 2 fő osztályt és ezeknek ismét 2—2 csoportját különböztethetjük meg. A főosztály az egyszer és a többször termőkől, a csoport a sarjadzó és nem sarjadzó fajtákból áll. Telepítéskor mindenkor figyelembe kell venni a célt, melyet magunk elé tűztünk. Ha tömegtermesztést akarunk, akkor csak egy két, nagygyümölcsű és bőventermőnek bizonyult fajta ültetésére fektessük a főszálat. Ilyen lenne a Shaffert Colossal, Fastolf, Knevet óriás málnája stb. Előzőleg megállapodni valamely fajtában nagyon nehéz, mert a talaj, fekvés, metszés és trágyázás nagyon befolyásolják az egyes fajták talajdonságait. Az egyszerűtermő fajták — alig néhány kivétellel — egyszerre érlelik meg termésüket; a kétszertermők első termése nagyon gyenge szokott lenni, termésük zöme a nyár utójára, az ősz kezdetére esik és csak melegebb éghajlat alatt adnak olyan tökéletes érettségű gyümölcsöt, mint a nyáron érők. Akként is járhatunk el tömegtermesztésnél, hogy egy fajta egyszerűtermőt (pl. Goliath) és egy fajta remontálót (pl. Feldbrunneni folytontermő) telepítsünk.

Termelést illetőleg említést érdemelnek az egyszerűtermő és piros gyümölcsűek közül: Fastolf, mely nagy sötétpiros színű gyümölcsű, igen bőventermő és nagyon ajánlható fajta. A Hornet (amely a Harzjuvel nevű újabb fajtával azonos és amely) bőtermésű, sötét színű, kemény husu, mindamelllett nagy létartalmú gyümölcsével tűnik ki. A Marlborough szintén bőventermő. Szép és kitűnő asztali gyümölcsöt szolgáltat a Superlative nevű fajta, mely azonkívül nagy gyümölcsével és termékenységevel is kitűnik. A szárazságot jól tűri a Goliath, mely gyümölcsének nagyságával,

annak színével és zamatos ízével; termékenységevel méltán helyet foglal a főmegtermésztésre hívatott fajták között. Mint különlegességnek az Antwerpeni sárga fajtának is helyszorítható házikertekben.

Kétszertermő fajták a Billard-féle folytontermő; a Feldbrunneni folytontermő igen nagy, sötét piros színű gyümölcsű, melynek főként őszi terméshozama rendkívüli. Egy kaimittal, szuperfoszfáttal és kénsavas ammóniákkal trágyázott kísérleti porcellán e fajta egyetlen bokorja augusztus derekáig 3¹ kgr. termést adott. Erőteljesen növekedik, a szárazság alig befolyásolja termékenységet és gyümölcsének tökéletes kifejlődését. Sárga gyümölcsű remontáló a Merveille-i új sárga málna, mely legbővebben szeptember-október hónapokban adja termését.

Tősarjakat nem hoz a Shaffers Colossal, sötétpiros, igen nagy gyümölcsű és bőtermésű fajta. Egy amerikai fekete és piros gyümölcsű fajta keresztezéséből állott elő; ízének nincsen olyan zamata, mint más fajtáknak. Hasonlóképpen keresztezés és Kaliforniából származik a Loganberry, amely egy piros gyümölcsű málna és egy szeder fajta korcsa. (lásd a 87-ik ábrát). Igen termékeny, kuszó fajta, melynek

87-ik ábra. A logan berry.

sötétpiros, nagy gyümölcse zselé készítésre kitűnő.

Van még a felsoroltakon kívül sok más fajta is, melyek különböző viszonyok között eltérőleg viselkednek. Ne felejtjük el a telepítéskor, hogy a málna nagyon kizsárolja a talajt, amiért annak évenkénti bő trágyázása a terméshozamra és a gyümölcs nagyságára igen nagy befolyással van. 7—8 év múlva a málna áttelepítése szükségessé válik, mert a trágyázás dacára termése mindig kisebb lesz, termékenysége pedig csökken.

Az OMGE évi jelentése. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgató-választmánya most tette közzé az egyesület 1915/1916. évi munkásságáról beszámoló és a szokott körültekintő gondossággal kidolgozott jelentését. E szerint a közéletelés nehézségeit termé-

szetszerűleg fokozza az élelmiszerek csekély volta, a mely körülmény fokozott mértékben irányítja a közérdeklődést a mezőgazdasági termelés felé. Megnyugvással állapíthatjuk meg azonban, hogy bennünket nem illehet vád — mondja a jelentés — a magyar mezőgazdasági termelés elmaradottságáért, egyesületünk egész működése arra összpontosult a múltban, hogy a mezőgazdaság fejlesztésének szükségéről meggyőzze a közvéleményt és az összes illetékes köröket, s minden alkalmat megragadott arra, hogy a fejlesztés eszközeire rámutasson. Részletesen kiemeli ezután azokat az eredményeket, a melyeket a gazdátársadalom önjerejéből, főleg a vetőmagnemesítés terén elért és megállapítja, hogy e tekintetben nemcsak magára a gazdátársadalomra, hanem a kormányra és más illetékes tényezőkre várnak feladatok. Az OMGE egy évi munkáját részletesen ismertető beszámoló egyébiránt a következő fejezetekre oszlik: Egyesületünk a mezőgazdasági érdekek szolgálatában. Egyesületünk tevékenysége a szakértelem fejlesztése terén. Egyesületünk által rendezett kiállítások, versenyek és vásárok. Egyesületünk belétele.

A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület évkönyve az 1915—1916-ik évről, megjelent. Szerkesztette Clair Vilmos főtitkár. Tartalmazza a szokásos hivatalos adatokon kívül következő megemlékezéseket: I. Ferenc József Ausztria császára, Csehország királya stb. és Magyarország apostoli királya. 1830—1916. Dr. Gyürky Geyza a FMKE tb. elnöke és ügyvezető alelnöke. Ajánljuk ezen egyesületet hazafias gazdaközösségünk szíves figyelmébe.

A budapesti ipari és kereskedelmi munkaközvetítő intézet XV. évi jelentése az 1915. évről. Összeállította az intézet igazgatója. (Az intézet kiadványa.) Megjelent a szokásos tartalommal. Ajánljuk az érdeklődő t. gazdátársaink szíves figyelmébe.

Bolgárkertészet. Irta: Végh Kálmán, Mátyás. 37 eredeti rajzzal. Megjelent mint a Köztelek olcsó könyvtára VII. évfolyamának 1—2. füzeté. Ára portómentes szétküldéssel 2.20 korona. Kiadja az Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvkiadó-vállalata. Ebből az érdekes könyvecskéből, mely már a világháború előtt sajtó alá volt rendezve, annak idején több közleményt hoztunk lapjainkban s a mire felhívtuk t. olvasóinknak szíves figyelmét; most hogy végre sikerült ezen valóban nagyon is idényszerű füzetet megjelentetni, csak ismételtük azt, a mit akkor elmondottunk. Igen helyesen volt megválasztva a füzet megjelenésének időpontja, mert olcsóságánál fogva minden t. gazdátárs megvásárolhatja s minthogy a gazdanapokra sokan jöttek fel a fővárosba, remélhetőleg szép számmal el is kelt belőle. Tartalma ez: A mai bolgárkertészet közgazdasága, vize, annak bevezetése, az öntözés és a bolgárkerék; trágyázás, palántatermelés, növények művelése, elhelyezése, fagy elleni védekezés, jövedelmesség, m. gazdaság haszna ezen kertészetből és berendezkedés ezen üzletágra. Végül arra a következtetésre jut az író, hogy a magyar nem való kertésznek; habár mi nem értünk ebben az utolsó kijelentésében egyet, mert számos magyar községben virágzó kertészetet ismerünk, mégis melegen ajánljuk e füzetet t. olvasóinknak a megvételre; mert valóban megérdemli a lelkes pártolást. Oly közvetlenséggel van megírva e művecske, hogy mindenki megértheti s követheti tanításait, maga a bolgárkerék oly részletesen van tárgyalva s annyi jó ábrával magyarázva, hogy a legegyszerűbb faragó ember is elkészítheti ezek után azt, habár nem is látott még életében ilyen kereket. A tiszta magyar nyelvezet s jó szabatos irány is csak dicséretére válik e füzetnek, szerzőjét pedig (ki régi hű munkatársunk) ez alkalomból szívélyesen üdvözljük. (Kapható lapunk kiadóhivatalában.)

A lengyel királyság gazdasági jövője. Az ismert novemberi politikai események folytán gazdasági köreink fokozott érdeklődést tanúsítanak a lengyel királyság gazdasági jövője iránt. A m. kir. Kereskedelmi Múzeum már a múlt évben tett közzé egy füzetet a saját csapatok által megszállott orosz-lengyel területek gazdasági viszonyairól. Most az utóbbi kiadványnak egy második füzetét teszi közzé »Gazdasági Ismertető a német közigazgatás alatt álló orosz-lengyelországi területeiről, II. füzet« cím alatt. Ebben a füzetben a Kereskedelmi

Muzeum varsói megbizottja, Pauncz Alfréd ismerteti a gazdasági politikát, melyet az orosz kormányzat az alája rendelt összes lengyel területeken régtől fogva követett és a gazdasági helyzetet, mely ezen politika folytán ott kialakult. Ezután a helyszínen közel egy óra szerzett személyes észleletek nyomán ecseteli a német közigazgatás módszereit, a háborus viszonyok eredményeit. Végül kifejti, hogy a háboru előtt követett gazdasági politika és a következményei folytán a lengyel királyságban milyen nagyok az üzleti lehetőségei a magyar iparnak és kereskedelemnek a lengyel és magyar nép hagyományos érdekközössége és kölcsönös barátsága szellemében.

Kérdések és feleletek.

Kérdés. Konventiós cseléd elbocsájtó bizonyítványába feltétlen szükséges-e beírni, hogy a cseléd minő állást töltött be?

Tisztelettel kérem gazdatársaimat, sziveskedjenek tanácsot adni, hogy konventiós cseléd törvény alapján jogosan követelheti-e, hogy beírva legyen az elbocsájtó bizonyítványába az, hogy mint majorgazda ½ évig szolgált, akkor, midőn majorgazda megelőzőleg soha nem volt, bizonyítvánnyal nem bír, mezőgazdasághoz pedig egyáltalában semmi fogalma sincs.

T. K.

Kérdés. Kátrány vértetű ellen.

Vértetűs fák kezelhetők-e oly módon, hogy a fertőzött ágakat kátránnyal bekenjük? H. M.

Kérdés. Az ujseelandi laboda.

Tisztelettel kérem a tek. szerkesztőséget, sziveskedjék megüzenni, hogy miben különbözik az ujseelandi laboda a rendes labodától és érdemes-e termesztetni.

S. I.

Kérdés. Arpakává készítése házilag.

A magas kávéárak miatt vidékünkön nagyon elterjedt az ugynevezett „maláta“-kávé. Miután ez, a mint látom, árpából készül, takarékosági okokból arra a gondolatra jutottam, hogy magam készíteném, ha tek. Szerkesztőség volna szives a módot közölni velem.

S. I.-né.

Felelet. Rövid háztartási tanfolyam cz. kérdésre.

A G. L.-ban olvastuk, hogy valaki érdeklődik a 6-8 hetes háztartási tanfolyamok iránt. Miután a válasz téves volt, tisztelettel van szerencsénk tudomásukra hozni, hogy kérdéses tanfolyamokat a földmívelésügyi miniszterium rendez, nem pedig Kecskemét. Jelenleg nálunk Putnokon rendezünk 3 hónapos tanfolyamot, január 4-én kezdődik, felvételi feltételek alulírottánál tudhatók meg.

A m. kir. állami háztartási iskola vezetősége Putnok.

Felelet. Konventiós cseléd elbocsájtó bizonyítványába feltétlen szükséges-e beírni, hogy a cseléd minő állást töltött be?

Igenis, a szolgálati bizonyítványba bele kell írni, hogy a cseléd mily állást töltött be a gazdaságban. Azonban úgy lehet fogalmazni e bizonyítványt, hogy már abból megértheti az, a ki olvassa, miszerint az illető nem valami kitünően felelt meg hivatásának. P. o. X. Y. nálam . . . -től . . . -ig mint majorosgazda volt alkalmazva, ezen idő alatt magát tisztességesen viselte. Saját kérelmére lépett ki a szolgálatból. (Esetleg azt is oda lehet írni, hogy egészségesen bocsájtott el.)

F.

Felelet. Kátrány vértetű ellen cz. kérdésre.

Vértetűvel fertőzött fák kezelésére nézve tapasztalataim szerint a kátrány nem elegendő, mert a vértetű a kátránnyal bekenett rész mellett újra felüti a fejét. A kátrány e mellett bepiszkítja a fát s sokáig ragadós marad. Legjobb szer a gyümölcsfakarbolineum s a petróleum. Ezekkel kell szorgalmasan kengetni a fákat. Nem bizonyult rossznak lug oldattal való lekefélés sem, de utána czélszerű petróleummal bekenni a helyet. Egy német ujságban olvastam, hogy a kálium-hypermanganikumoldat is igen jó szer s ez volna ma a legolcsóbb

Horog Márton.

Felelet. Arpakává készítése házilag cz. kérdésre.

Tiszta kútvizet 75° C-ra felmelegítünk és ebbe beleszórunk előre elkészített, szép nagyszemű tisztított árpát, oly módon, hogy az egész vízzel legyen fedve. Ezután teljes tizenkét óra hosszat a vízben áztatni hagyjuk, majd a vizet kiengedjük és az árpát nedvesen pörköljük. Mikor az árpa a pörkölő dobban megszárad és pörkölődni kezd, hozzáadunk, illetve behintjük 1% porczukorral és így pörköljük tovább. Ezzel az egyszerű eljárással nagy és szép barna színű szemeket érünk el. Ugyanilyen módon a rozsból is készíthető kávé.

Az árpa-, más néven a „maláta“-kávét kétféleképpen főzhetjük: 1. keveretlenül, tisztán, a mint ezt az orvosok különösen gyermekek és gyenge idegzetűek, betegek és lábadozók részére rendelik, keverve gyarmati kávéval oly módon, hogy mindkét fajta kávéból egyenlő mennyiséget veszünk. Egyébként a malátakávé főzési módja éppen olyan, mint a gyarmati kávéé.

K. Zd.

Felelet. Az ujseelandi laboda czimű kérdésre.

Az ujseelandi laboda a legkevésbé ismert labodafajták közé tartozik, bár ama előnye miatt, hogy a nyár derekán, mikor a laboda felmagzik, még mindig szolgáltat termést, a nagyobb figyelmet is megérdemli. Az ujseelandi laboda növése és alakjára nézve teljesen elüt a megszokott közönséges labodától. Leginkább a paradicsomtőhöz hasonlítható. Azonos módon fejlődik, csak éppen nem nő olyan magasra és szintén megdől, ha nem karózzák. A hónaljajtásait szokták tépni és a szárral együtt felhasználni. A hónaljából újabb leveles hajtások nőnek és ez így ismétlődik az egész nyáron át. Előnye, hogy nehezen indul magba és olyan időben is szolgáltat termést, a mikor a többi laboda fajták már régen felmagzóttak. Tíz-tizenöt tő nagyobb család labodaszükségletét fedezi. Zöldsegétkertekben mindenesetre érdemes termesztetni. Ültetni márcziusban a melegágyba, április havában a szabadba szokták. Sor- és növény-távolsága 40-50 cm. Gondozása bő locsolásból és kapálásból áll. Kevéssé árnyékos vagy nedves helyen is bő termést ad.

K. Zd.

Kisebb szakközlemények.

Tűzálló üveg. A tűzálló üveg alkalmazásának kérdése főleg ott válik aktuálissá, a hol a világosság és a tűzbiztonság érdekkörei találkoznak. Ilyen probléma volt a tűzfalakon elkerülhetetlenül szükséges világító nyílások üveggel való elzárása is. A kontinens üveghutái már jó ideje kísérleteznek e téren. A tűzálló üveg most ismert fajtái két csoportra oszlanak, a melyek a „drótüveg“ és a „galvanoüveg“ néven ismeretesek. Az első a Siemens-drezdai cég által gyártott s a különböző eljárások által megkeményített kb 0.5 Mtr. erősségű üveglemez, a melyet a gyár nevével „Siemens-üvegek“ is neveznek. Az üvegek e fajtáiba, a mikor az anyag még

meglehetősen puha, különböző sűrűségű dróthálózatot préselnek. Ezáltal az üveg ellentálló képessége nemcsak tűz ellen, de törés, rázás stb. ellen is tetemesen fokozódik. Főjelentősége abban rejlik, hogy, habár a tűzfeltűli oldala olvadásnak is indul, a belepréselt dróthálózat még egy ideig megóvja az ellenkező oldalt az olvadáستól.

A tűzálló üveg másik fajtája a „galvanoüveg“ vagy villamosüveg. Ez 10×10 cm. nagyságú üveglapocskáknak egy keretbe való összefoglalásából áll. Az egyes üveglapokat rézfoglalatok tartják össze. Ha egy keret készen van, úgy az esetleges hézagok betöltésére és az időjárás változásaival szemben való ellenállás fokozására, az egészet galvanikus áram hatásának teszik ki (innen a neve). A tűzálló üvegek ez utóbbi fajtája nagyobb elterjedésnek örvend, mivel sokkal átlátszóbb, mint a drótüveg. Bár gazdaságossági szempontból igen nagy hátránya az, hogy sokkal törekenyebb, mint a drótüveg. Ehhez járul még az is, ha egyes üveglapocskák eltörött, úgy az egész ráját fel kell bontani. Mindazonáltal a tűzállóság fogalma itt egyelőre még csak az idő útján mozog, a mennyiben az ilyen üveg csak egy bizonyos időre tartja a tüzet s természetesen más tűzálló anyagokkal szemben nem állja ki a versenyt.

Dr. Hermann Ferencz.

HIREK

IV. Károly király a magyar gazdákhöz. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület közgyűlésén és a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének nagygyűlésén egybegyűlt gazdák hódoló táviratára a következő válasz érkezett Bujanovics Sándorhoz, az OMGE elnökéhez:

„Ő császári és apostoli királyi felsége az Országos Magyar Gazdasági Egyesület közgyűlésén és a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének nagygyűlésén egybegyűlt gazdák és gazdasági társadalmi egyesületek méltóságát által tolmácsoló hódolatát élénk megelégedéssel fogadta és a trónralépése alkalmából kifejezésre juttatott lelkes szerencsekívánatokért és ragaszkodásért a magyar gazdák közönségének legkegyelmesebben szives köszönetét küldeni méltóztatik. Legfelsőbb parancsra Nagy báró.“

Követendő példa. A tengericsírátlanitási kormányrendelet keresztülvitelévi megbízott Országos Központi Hitelszövetkezet beküldte nekünk gróf Károlyi Imre bályoki uradalmának hozzá intézett levelét, a mely érdemes arra, hogy minden kommentár nélkül sőszerint leközzöljünk, mint felemelő és buzdió példáját annak, hogy milyennek kell lenni egy hazafias, modern és a kor magaslatán álló magyar gazdának. Itt adjuk a levelet:

Az Országos Központi Hitelszövetkezet Tengeriolaj Ügyosztályának,

Budapest.

Mg. T. O. 580/1916. számú múlt hó 25-én kelet becses levelüket f. hó 4-én vettem, az ahhoz csatolt kérdőívet kiöltve, kívánságukhoz megfelelően ide csatolva tisztelettel átszámaztatam.

Mint hogy éppen nem idegenkedem a tengericsírátlanitás gondolatától és a mennyiben nagyobb költséget nem igényel, harározott szándékom azt malunkban bevezetni, én kérem fel, ezen t. Czimet, hogy sziveskedjék szakértőjét mielőbb kiküldeni a ki a helyszíni szemle után az átalakításra vonatkozó javaslatait megtenné és a csírátlanitás eljárásával minket megismertetne. Malunk igen elhanyagolt és rossz állapotban van, annak renoválása, kibővítése a jövő tavasz munkája lesz, igen szeretném, ha ezen tavaszra tervezett frnti munkák keretében a csírátlanitásra is be tudnánk rendelkezni.

Felétlenül közreműködő és ambícióval segítő-társ akarok lenni a tengeriolaj gyártás közérdekű mozgalmában, sőt vidékünkön uttörő is, és az

TÖREKROSTA
GRAEPEL HUGO SZABADALMA

GRAEPEL HUGÓ

BETÉTI TÁRSASÁG

malomépítész, gép- és rostalemezgyár,
Budapest, X., Szilávy-utca 22.

Ajánlja kitünően bevált szabadalmazott lemeztörőrostait

bármely rendszerű cséplőgéphez a meglévő fakeretbe illeszthető. Tartósabb minden más törőrostánál. Magveszteséget kizár. A finompolnya tisztább. A rosta nem dugul el. Az egész gép teljesítményét lényegesen fokozza. Magyarországon, Ausztriában, Németországban és Romániában 100.000 darabnál több kifogástalan használatban.

Kivánatra leírás, ajánlat, minta, valamint malom- és gazdasági árjegyzék ingyen és bérmentve.

volna vágyam, ha járásunk területén a mi malunk volna az első, mely a csirátlanítást megkezdené.

A mennyiben a jövő hét folyamán Pestre megyék személyesen fogom t. Czimet felkeresni, azt hiszem ez lesz a legjobb alkalom a dolog kölcsönösen kedvező és leggyorsabb elintézésére.

Vajha minél több követőre találna ez a példa nagy uradalmaink között, a melyek hivatva volnának arra, hogy úttörői legyenek a modern áramlatoknak és természetes vezetői fejlődő gazdasági életünknek.

Kiváló tisztelettel:
Gróf Károlyi Imre
urad. főintézősége.

Egy kis különbség. Többször szó volt a lapokban arról hogy az élelmiszerek csempészésének megakadályozása céljából az illetékes közegek főlhatalmazást kaptak arra, hogy a vasutakon utazók utipodgyászát fölnyithassák és megvizsgálhassák. És ha azokban élelmiszereket találnak, azt elkoborhassák, megtevé egyúttal a följelntést a szabályokhoz nem alkalmazkodók ellen, a kiket aztán érzékényen megbüntettek. Eme intézkedés következtében a finánczok és más egyebek sok esetben tulmentek a megengedett határon s ugyan csak megczincogtattak néhány pasast. Ez alkalomkor derült ki, hogy a kutatók nem tettek különbséget az uti- és kézipodgyász között, a minek következtében az utasok által a kupékban magukkal vitt fászkákat és meggyebeket is fölnyitották s az azokban talált ennivalókat elkobozták. Mindennek megállapítása után a közlelmzési hivatal tudatta a törvényhatóságokkal, hogy a tilalom kizárólag az utipodgyászokra vonatkozik, a miket a vasutakon föladnak és nem a kézipodgyászokra is, mikben az ország területén belül mindenki vihet magával élelmiszert. (P. H.)

A gazda mint dara- vagy lisztkereskedő. A csirátlanításról szóló kormányrendelet a gazdáknak olyan előnyöket biztosít, hogy minden gazda helyesen cselekszik, ha eladható tengerijét a vásárlásra jogosultaknak nem szemes alakban, hanem csirátlanított dara formájában adja el. Ez esetben a gazda magának szerzi meg a métermázsánkénti 3 korona térítést, a mit a malom kifizetni tartozik és mivel a daráltatás, vagy liszté örlés pénzbe nem került, a vevőnek mégis joggal számíthatja fel a feldolgozás díját, a mi ma 100 kg ként kb. 3 1/2 koronát tesz ki. A tengeri eladó termelő törvényes uton keres, a maxmális áron felül, métermázsánként 6 korona 50 fillért. A csirátlanított dara eladása annál kevésbé ütközik akadályokba, mivel a csira kivonása tolytán az örlemény elarthatóvá válik, nem keseredik meg és épp oly raktározható lesz, mint akár a buzaliszt. Miképpen járjon el már most a gazda, hogy ezt a gyakorlatban fennakadások

nélkül keresztül is vihesse? A fennálló rendeletek értelmében tartozik a termelő eladható tengerijét a legközelebbi hajó- vagy vasutállomáshoz elfuvarozni és pedig a vevő zsákjaiban. Legjobb tehát, ha az eladó termelő a vásárlásra jogosult vevővel abba a malomba küldeti a tengeri befogadására szánt zsákokat, a hol kukoricáját csirátlaníttatni akarja, s a darát azután innen szállíttatja a vasutivagy hajóállomásra, a mivel a fentebb részletezett hasznot a maga számára biztosítja, mert igazán nincs értelem, hogy gazdáink a hasznot átengedjék a vevőnek, a kik bizonyára nem fognak habozni, hogy a szemes alakban vett tengerit csirátlaníttassák és az abból eredő ipari hasznot maguknak biztosítsák.

A csirátlanított tengeri lisztjének tartóssága. Melega János orosházai molnár a »Molárok Lapja«-ban következőket írja: »... Egy félwaggon új tengeriből örölt lisztet a Haditermény útján 1916 márczius 6-án a m. kir. fegyintézetnek szállítottam Nagyenyedre. Ez a félwaggon liszt teljes négy hónapig áll nálam s erről a tengerilisztről az enyedi fegyintézet igazgatójától elismerő levelet is kaptam, hogy a csiramentes tengeriliszt kitűnő jó ízű. Ezen elismerő levél sok mással együtt mai napig is a földművelésügyi minisztériumban van... Gazdáink eleinte félve veszik tudomásul az új rendeletet, pedig nekik lesz legnagyobb hasznuk a csirátlanításból, mert nekik teljesen ingyen öröljük meg a tengerit s még mellé 3 korona térítmenyt is kapnak, ezenkívül olyan jó és sokáig eltartható darát kapnak, hogy az állatok sokkal jobbizüen fogyasztják azt, mint mikor a csira a dara közt van. Valószínűleg nem lesz annyi sertésvész sem, ha csiramentes darával hizlalnak. Hiszen eddig a legnagyobb baj az volt, hogy a gazdaság megdaráltatta tengerijét, otthon zsákban hagyta, vagy ládába öntötte és 2-3 nap múlva a dara összemelegedett, elromlott és megpenészedett és ilyen romlott darától különösen a sertések elvesztették étvágyukat és megbetegedtek. Én saját sertéseimnél tapasztaltam, hogy a csiramentes darával és tengeri olajpogácsával jobban hiznak és az étvágyuk is egyenlőbb.«

Örömmel regisztráljuk Melega urnak e pár sorát, melyből kitűnik, hogy a csirátlanított tengeri örlemény tartóssá válik s a csirájától különválasztott tengeri elveszti azt a hátrányos tulajdonságát, hogy megkeseredik. A csirátlanítási eljárással a kukorica legértékesebb gabonanemünk sorába lép.

A háboru gazdasági története. A cs. kir. közös hadügyminiszter értesítette az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet, valamint a Magyar Gazdaszövetséget, hogy »Wissenschaftliches Komitee für Kriegswirtschaft« név alatt a hadügyminisztériumban külön osztályt és emelle szaktanácsot szervezett, melynek feladata a háboru gazdasági vonat-

kozásainak kutatása és a háboru gazdasági adatainak összegyűjtése, illetve ugy mint a vezérkar és a honvédelmi minisztérium, a háboru katonai történetét, akként a háboru gazdasági vonatkozásban való történetét a hadügyminisztérium óhajtja megírtni. A bizottságot irányítással és utbaigazítással a magyar és az osztrák körök kiküldöttéihől álló szaktanács látná el. Ennek a bizottságnak elnökségébe a hadügyminiszter Oszroluczky Miklós alelnököt, a bizottság tagjaivá pedig az OMGE részéről Rubinek Gyula igazgatót, Mutschbacher Emil dr. ügyvezető titkárt, a Magyar Gazdaszövetség részéről pedig Bernát István igazgatót nevezte ki. A tanács tagjai hivatottak lesznek a felmerülő kérdésekre felvilágosítást adni, esetleg az összehívandó értekezleteken résztvenni. Az OMGE igazgató-választmánya tudomásul vette a kinevezéseket s hozzá járult a közérdekű megbízás elfogadásához.

A gazdák és a requirálás. A most folyó requirálások alkalmából a Pest Plis-Solt-Kiskunvármegyei Gazdasági Egyesület felhívást intézett a vármegyei gazdasági egyesületekhez, a melyben a többek között így szól.

»A hadsereg és közlelmzés biztosítását a gazdasági év végéig célzó gabonafélék és egyéb termények requirálása nem járt azzal az eredménnyel, a melyet attól a kormány várt. Fémert tehát annak a szükségé, hogy az illetéket tényezőket a legszigorubb és végső eszközökhöz nyuljanak, azaz, hogy a gazdasági és háztartási szükségletre visszatartott mennyiségeket is bizonyos mértékig requirálás tárgyává tegyék. Ennél az eljárásnál a közigazgatási hatóságok fel vannak hatalmazva arra, hogy a viszonyok merlelegése alapján a gazdasági és házi szükségletet az eddigi kormányrendeletektől eltérőleg állapítsák meg és az így előálló feleslegeket requirálva, a köz rendelkezésére bocsássák. Drákói szigor ez, de a szükség törvényt bont. A hadviselés nagy érdekei szükségessé teszik az intézkedést. Kétségtelenül keserű pohár lesz ez különösen gazdáinknak, a kik már eddig is odaadták minden nélkülözhető javaikat, de másként tenni nem lehet, ha csak az eddigi áldozatok eredményeit nem akarjuk kockára tenni. Arra kérjük tehát gazdáinkat, hogy ne tekintsék közigazgatásunk amugy is keservesnek érejt köteleességét zaklatásnak, hanem önként és szivesen siessenek annak támogatására az ál al, hogy adja oda ki-k hazafias igyekezettel minden nélkülözhető terményét, meggondolván, hogy ez is egy napi életmet nyújt a harczterén felistenként küzdő és vérző egy-egy katonának.

Veszprém vármegye termése. Veszprémből írják: A vármegye terméseredménye a következő: buából 63 q, rozsból 61 q, árpából 57 q, zabból 81 q, tengeriből 75 q, burgonyából 52 q, czukor-

Megjelent a

MAGYAR HŐSÖK ALBUMA

A Pesti Napló idei háboru diszalbuma a magyar katonák vitézségének és a magyar nép áldozatkészségének állit irodalmi emléket. A nagy könyv tartalmának méltatása helyett egyszerűen utalunk itt a főbb fejezetek cimeire:

Hadvezérek és tudósok nyilatkozatai a magyarokról.

A legkiválóbb szövetséges és semleges hadvezérek, továbbá világhírű tudósok és írók mondják el nyilatkozataikban nagyjelentőségű véleményüket a magyar katonákról, valamint a magyarságnak a világháboruban való szerepléséről és a magyar nép jövődjéről.

A mi hőseink.

Három hosszú fejezet ismerteti a legfőbb katonai hatóságoktól és okmánytárakból kapott hiteles adatok alapján a magyar katonák, közlegények és tiszték viselt dolgait, s legérdekesebb hőstetteit.

Magyar ezredek — legkiválóbb hőseikről.

Ez a színes fejezet jeles magyar ezredek naplóinak kivonatát, gondosan megvizsgált jelentéseit tartalmazza azokról, akik leginkább kitűntek a harczterén.

Magyar haditengerészek.

Flottánknak vitéz magyarjairól, köztük a csodás bravurokról híres repülőkről számol be ez a rész.

Mindenki megszerezheti ingyen a Pesti Napló e gyönyörű, remek kötésbe foglalt ajándék-albumát, ha január hó 1-én előfizet a Pesti Napló-ra és az ajándék-album feltételének megfelelően egy évig előfizetője marad a lapnak.

Kérjen mutatványszámot a „Pesti Napló“ kiadóhivatalától

Budapest, Vilmos császár-ut 55. sz.

Legendás vitézek.

Kivételes bátorságu és kivételes sorsu magyar hősök cselekedeteit meséli el ez a fejezet, amelynek csaknem minden szereplője csodálatraméltó, izgalmasan megragadó cselekedetekben tünt ki.

Nők a háboruban.

A magyar asszonyoknak és leányoknak a világháboruban való szerepét rajzolja meg az albumnak ez a fejezete és leírja a legmarkánsabb eseteket azok közül, amelyek a nők önfeláldozását, a fronton való, közvetlenül megnyílvánult bátorságát is dokumentálja.

Gyermekek a háboruban.

Kis katonák, magyar fiuk harctéri élményeit, olykor mesébe illő apró kalandjait meséli el ez a fejezet.

Az album képei.

A legkiválóbb festőművészek harctéri alkotásait, fontos és megrázóan érdekes haditettek illusztrációit, remek, mélynyomásu fotográfiákat, a háboru plasztikus képes történelmét látja az olvasó hat mélynyomásu iven, amely csupa válogatott fényképet, rajzot és festményt tartalmaz.

Kévekötőzsinegnek majdnem teljes hiánya

és az elenyésző kevés beszerezhetőnek nem a kipróbált amerikai minősége és

hatalatlan magas ára nagyon nyugtalaníthatja

a kévekötőaratógépekkel dolgozó gazdaközönséget a jövő aratást illetőleg.

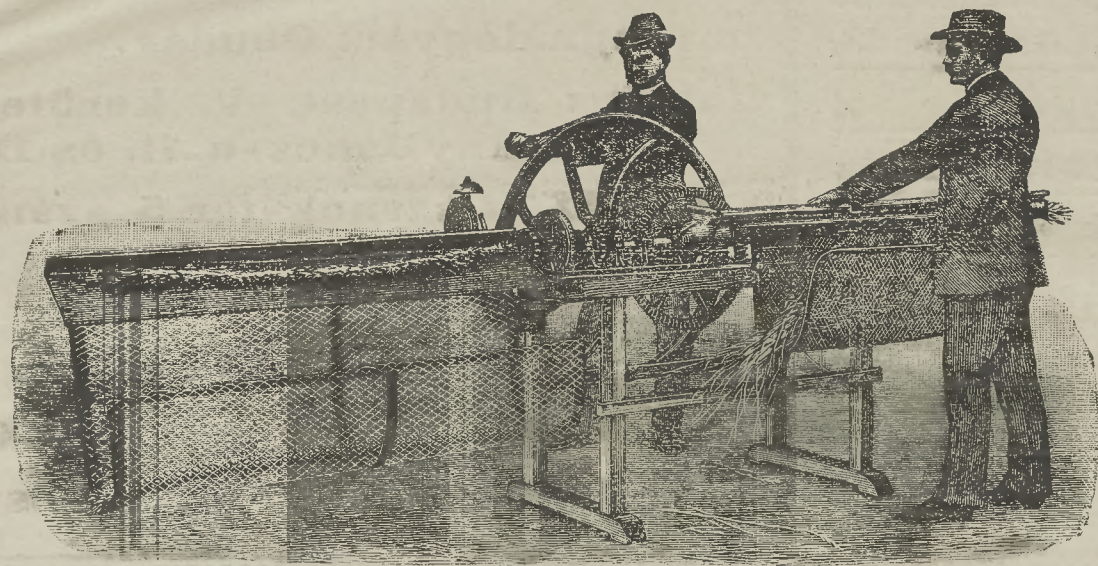
Ezzel szemben mindenki, ki **előre gondoskodik, nyugodtan nézhet a jövő aratás elé**, mert gépeivel kévekötőzsineg hiányában is jól és olcsón fog arathatni, ha jó előre kellő mennyiségben **készített**

kévekötőteleket,

melyek a **kévekötőaratógépeknél** a kévekötőzsineget akként teszik **nélkülözhetővé**, hogy annak kötőzszerkezete működésen kívül lesz helyezve, illetve leszerelve, midőn is a gép munkaközben a **learatott életet csomókban fogja maga után hagyni**, mely csomók a készen levő szalmakötélekbe igen **könnyen** és **jól bekötők**. A kötési munkát semmi nehézségbe nem fog ütközni, mert hadifoglyaink, kik hála Istennek elég nagy számban vannak, jól és olcsón fogják végezhetni.

Az ily eljárással **egy hold termésnek bekötése**, beleszámítva munkadíjat és kötélkészítést, **nem fog 8-10 koronánál többbe kerülni**, miglen a kévekötőaratógépeknél használandó zsineg a jelenlegi ár mellett, legalább is 25-30 koronába kerül. Ez **oly megtakarítás**, mely felett még akkor is, ha a mai drága kévekötőzsineg elég mennyiségben is lenne kapható, — érdemes gondolkozni.

Kévekötőtelek készítéséhez melegen ajánlom az ittlévő ábrán látható **sokszorosán kipróbált és mindenütt bevált**

szalmakötélfonógépet,

mely egy erősebb és egy gyengébb munkás segítségével mindenféle csépt szalmából, géppel cséptből is, kétágba **sodort köteleket** készít, azokat 152, vagy 175 centiméter hosszúságban **önműködően elvágja, hatvanával** egy kosárba **gyűjti**, melyből azok szalma-kötéllal átkötve, teljesen egyforma bálókban nagyon szépen elrakhatók, esetleg a szabadban is, hol szalmával annyira betakarhatók, hogy használásukig semmi baj nem érheti.

Ezen **kötelek** oly **erősek** és **tartósak**, hogy az első aratás után azoknak legalább háromnegyed része még egy **második aratásnál**, ezen utóbbiaknak pedig legalább fele egy **harmadik aratásnál ismét jól használható**.

Lehet még ezen **szalmakötélfonógéppel 120, 140, 160, 170 vagy 300 cm. hosszúságu köteleket** is készíteni, ehhez azonban egy váltókerék szükséges, mely külön rendelhető meg. **A vágókészülék kikapcsolásával oly hosszú kötelek is készíthetők, melyek kazlak és egyebek lekötéséhez alkalmasak.**

Marokrakóaratógéppel való aratásnál, valamint kézi aratásnál is, nagyon előnyös és nagyon tanácsos ezen kévekötőteleket használni, mert azon általánosságban bevett szokás, hogy a kévét sajátjából készült kötélbe kötik, nem eléggé rosszalható eljárás, mert ezt követve, holdanként 10 kilogramm szem is mehet veszendőbe, különösen szárazabb időben és a gabonának előrehaladott érettségénél, már pedig termésünk egyetlen szemének sem szabad kárba veszni, mert ez mai napság nem eléggé megbecsülhető nemzeti közkincs.

➡ Szalmakötélfonógép raktáromban működésben is látható. ➡

Valódi „Deering“ marokrakóaratógépek
nálam megtekinthetők és megrendelhetők.

PROPPER SAMU

mezőgazdasági gépraktára, BUDAPEST, V. ker., Vilmos császár-ut 52. sz.

ZSÁK-ÉS PONYVAGYÁR,

fehéritő, kikészítő és impregnálógyár.

MECHANIKAI SZÖVŐDE.

Gyártmányai:

Terményzsákok, szalma-
zsákok, liszt-, és korpá-
zsákok, gyapjuzsákok stb.
abrakostarisznyák, ::
kocsi- és kazaltakaró-
ponyvák, géptakarópony-
vák, pokróczok, itatóved-
rek és minden e szakmába vágó cikkek.

Különféle zsinetek. !!

Gazdasági kötéláruk. !!

Salgó és László

Budapest, V., Nádor-utca 20.

Szövőgyár: Albertfalván.

Impregnálógyár: Óbudán.

Raktár: Budapest, V. kerület,
Arany János-u. 11. és 12.

Fiók: IX., Csarnok-tér 5. szám.

Telefonszámok: 160-82, 163-16.

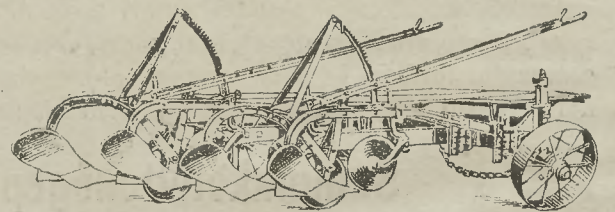
Sürgőnycim: Maxalgó Budapest.

Resiczai aczélból

készült mindenféle fogatos talajművelő eszközök:

ekék, boronák, hengerek, kapák stb.

Gépszántáshoz való vontatott ekék: 3, 4 és 5 vassal könnyű kivitelben, 4, 6 és 8 vassal amerikai rendszerű nehéz ekék. Kötél vontatású billenő ekék 3, 5, 7 és 9 jobbra és balra forgató eketestekkel.

Kladnói gyártmányú gőzesodronykötelek.

Árjegyzéket és árajánlatot készséggel ad az

Á. V. T. VÁRBOKSÁNI GAZDASÁGI GÉPGYÁR

vezérképviselete

Sürgőnycim:
Agronom, Budapest

Budapest, IV., Egyetem-utca 1.

Telefonszámok:
73-63, 101-46.

Állami ellenőrzés alatt álló

LABORATORIUM

védőoltóanyagok termelésére részv.-t.

Telefonok:

Igazgató:
József 22—58.

OO

Központi iroda:
József 20—14.

OO

Sürgőnyezim:
Vaccin Budapest.

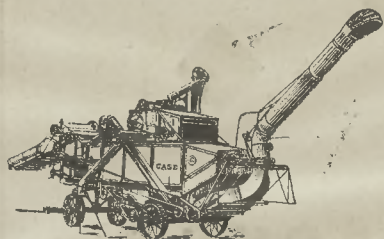
Budapest, IX. ker., Lónyay-utca 18\B. szám alatt.

Termel és szállít:

biztos hatású védőoltóanyagokat és gyógyító szérumokat

lépfene, sertésorbáncz, serezegő üszök, sertésvész, mirigy-
kór, tetanus, fertőző tüdőlob, vérhas, tuberkulózis, ba-
baromfikolera ellen.

Járványok esetén tanácsadás, diagnózis, labo-
ratóriumi vizsgálat díjmentes.

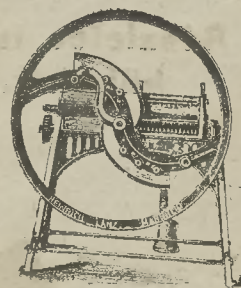
CASE gőzcséplő
gőzkukoricza morzsoló
igen nagy teljesítményre

budapesti raktárról azonnal szállítható.

Eredeti német gyártmányu

LANZ

gőzcséplők
darálók
lisztőrlőmalmok
szecskavágók
répavágók

STOVER benzinmotorok takarmánykamrákhoz.

Ajánlattel szolgál a vezérképviselő:

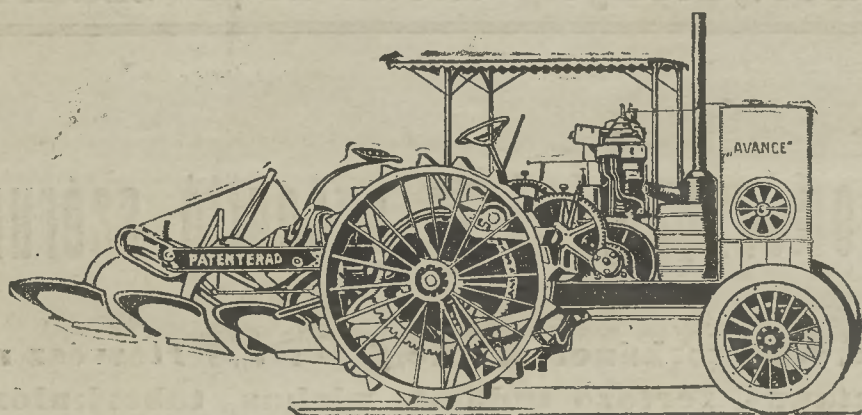
HAHN ARTHUR ÉS TÁRSAI,

BUDAPEST, VIII. kerület, Üllői-ut 52|g.

Sürgőnyezim : CASE Budapest.

Sürgőnyezim : CASE Budapest.

„AVANCE” nyersolajmotorekére

beérkező számos utánrende-
lés ezen gép jóságának és cél-
szerű voltának legjobb fok-
mérője.

Ezen kifogástalanul és a
leggazdaságosabban dolgozó
motoreke felülmulhatatlan
előnyei:

**könnyű önsúly,
egyszerű szerkezet,**

aránytalanul nagyobb tartósság a benzinüzemű automobilrendszerű gépekkel
szemben!

Nincs karburátor! Veszélytelen!

Biztos üzem!

Csekély üzemfogyasztás!

Egyszerű áttekinthető kezelés!

Két előremenet és hátrahaladási sebesség!

**Önműködő ekekészlete páratlan szántási minőséget
eredményez!**

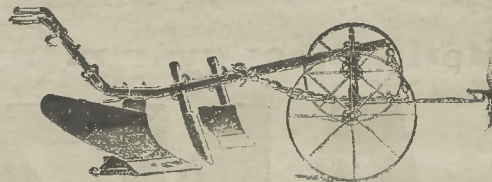
**Vontatási, cséplési és egyéb mezőgazdasági
munkálatoknál mindenütt bevált erőgép.**

**Komoly érdeklődők azonnali megren-
delés esetén mielőbbi szállításra
tarthatnak számot.**

**Részletes ismertetést kívánatra
küldünk.**

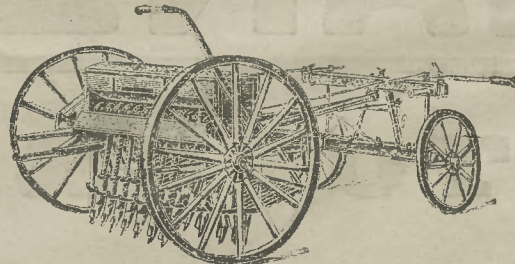
BÄCHER

egyetemes aczélekei és
talajművelő eszközei,

MELICHAR

egyetemes sorvetőgépei

azonnali megrendelés esetén tavaszi szállításra
még előjegyezhetők. — A nyersanyaghiány miatt
gyáraink gyártási képessége is csökken, miért is a rendelmények idejében való átírását ajánljuk.

BÄCHER RUDOLF—MELICHAR FERENCZ

Magyarországi vezérképviselő: **SZÜCS ZSIGMOND, BUDAPEST.**
BUDAPEST, VI. kerület, Teréz-körut 26. szám.